

63
THE
HIND

Biblioteca P. P. l. P. S. Pantaleoni

Libreria

~~6-45-a-10~~

6.42 6.25

DESIDERII
ERASMI

Roterodami

De

CONTEMPTU
MUNDI.
Liber.

LUGDUNI BATAVORUM,
EX OFFICINA IOANNIS MAIRE,
ANNO MDLXXLI.

DESIDERII ERASMI³

Roterodami

DE

CONTemptu

MUNDI.

CAPUT I.

Quoniam quidem Iodoce
adolescens charissime
non mediocri mihi ad
te scribendi incessit cu-
pido, sed hactenus pu-
dore magis quam negligentia filii,
veritus scilicet ne te singulari tum
prudencia tum eruditione hominem,
ego admonere parans, ego inquam
natu quidem haud multo maior, cæ-
teris autem rebus longe inferior, aut
ululas Athenas, ut in proverbiiis est,
aut in sylvam lingua ferre viderer.
Non quod dubitarem quin tu, ut es
animo lenissimo optimoque, adhor-
tationem nostram in optimam par-
tem acciperes, sed ne ego parum mo-
desti viri officio functus viderer, qui

A 2

te ad-

te admonere tentarim à quo me admoneri longe æquius erat. Quid igitur faciam? Scribam ne? At id pudor vetat. Silcam vero. At è regione id amor tui Iodoce non finit. Ergo ne perpetuo hærebit in dubio animus, hinc suadente amore, hinc dissuadente pudore? Verum ambiguo animo vix quicquam est molestius. Verum tandem vincat quod æquum est vincere, cedat amori pudor. Pluris mihi debet esse tui commodi ratio, imo tuæ salutis, quam alienæ de me opinionis. Quod si nostrum scribendi officium arrogantia magis quam prudentia dabitur, eatenus certe peccato meo danda venia erit, quatenus ab amore (qui nihil consulte agere solet) profectum videbitur. Malui enim amanter scribendo audentius quam prudenter tacendo prudentius agere. Nec vereor omnino ne hoc patrono (amorem nostrum loquor) absolvi nequeam. Neque enim aut simplex est aut vulgaris, sed & geminus & singularissimus. Maxime siquidem ac plurimæ necessitudinis

nis tecum mihi causæ intercedunt, mutui à pueris convictus, mira quædam animorum consensio, communia optimarum artium studia, innumerata tua erga me officia, denique singularis & tua & tuorum in me benevolentia. His omnibus etiam sanguinis affinitas accedit. Quid autem ea necessitudine potest esse copulatius, quæ quasi duplici catena colligatur, hinc sanguinis vinculo, hinc coniunctissima quadam charitate animorum? Itaque velim sic tibi mi Iodoce persuadeas, neminem unquam sibi quam tu mihi es, fuisse chariorem. Quando autem te æque atque meipsum diligo, aut etiam amplius, æquissimum est ut tua salus non minori mihi curæ sit, quam mea ipsius, imo facit id (nescio quo pacto) verus amor, ut acerbius amici quam nostra incommoda doleamus, eiusque commodi quam nostri simus cupidiores: denique (ut paucis dicā) facit ut homo sit homini charior quam ipse sibi. Quod equidem de te sperare, de me plane affirmare possū.

Hinc mihi eam fiduciam sumpsi, ut modestiæ paulisper oblitus, hanc hortatoriam ad te epistolam scriberem, qua te plane à mundi strepitu commercioque abducere, atque ad monasticam, id est solitariam tranquillamque vitam transferre cupio. Res ardua, & quæ non passim vulgo persuadeatur, sed quoniam ea vitæ tuæ integritas est, ut iam nunc præter habitum (in quo mihi quidem gratulor) prope nihil suum in te mundus habeat, exhortationem meam non inane futuram confido, quandoquidem eodem te & optimi animi impetus, & nostra vocat oratio. Quis enim dubitat ei rati cursum esse facilimum; quæ & ventis fertur & amne secundis? Quanquam autem in optimam spem tua me probitas vocet, nunquam tamen timere desinam, donec nequissimo isti & lubrico seculo valedixeris, atque ad cœnobium tanquam in tutissimum sinum te receperis. Quoties enim (crede mihi) discrimina in quibus tua vita versatur mecum petraçto (id autem facio prope
semper)

CONTemptu MUNDI. 7

semper) toties singularis tui amor
 anxium me atque sollicitum reddit,
 nec aliter afficior quam pia mater
 quæ gnato unico, eodemque charis-
 simo fretum aliquod crebris infame
 naufragiis navigante, sævissimum
 ventorum turbinem surgere
 non sine lachrymis vider, palle-
 scit, trepidat, æstuat, gnatum in
 somnis cogitat, gnatum dormiens
 somniat, semperque animo peiora
 veretur, semperque timet gravio-
 ra pericula veris. Atque utinam ego
 non minora veris pericula timeam.
 Sed novi ego, novi Iodoce novi,
 quos istud seculi fretum habeat
 motus, quæ vitæ pericula, quot mor-
 tium genera, unde pridem scissa ra-
 te vix exigua vehente tabula nu-
 dus evasi. At tu forsitan ceu temere se-
 curus timidiusculum me vocans se-
 curum esse iubebis. Atque isto pa-
 cto pectori nostro metum non exe-
 meris, imo adauxeris, tantumque
 abes ut securum præstiteris, ut spem
 etiam nostram propemodum omnem
 labefeceris. Tanto enim periculosius

8 ERASMI ROTER. DE
discrimini pates, quanto minus in-
telligis, aut certe si intelligis non ca-
ves, nihil ista confidentia pernicio-
sius, nihil dementius. Quid enim eo-
navita vecordius, qui inter spuman-
tes aspergine scopulos, syrtes furen-
tes, voracesque pelagi vortices tem-
pestate sævissima, rate denique pa-
rum firma navigans nihil metuat pe-
riculi, sed ad gubernaculum resupi-
nus cantitet, vectoresque suos veter
esse sollicitos? Quis non eiusmodi
hominis & temeritatem exhorreat,
& incolumitati timeat? Neque ego
mi Iodoce prius tibi timere desinam,
quam tu inquietissimum istud seculi
pelagus desines temerarius navigare.
Ridicula (inquies) comparatio. Quid
seculi & pelago convenit, cum alte-
ro nihil sit blandius, altero nihil hor-
ridius? Imo (si propius intendere
vacet) haud scio an ulla sit accommo-
datior. At tibi syrenum male dulces
moduli, quibus præter-navigantes
sopire, tumque mari mergere solitæ
feruntur, male blandas seculi illece-
bras inepte videntur exprimere?
Quæ

Quæ utinam videas quos adolescentiæ tuæ laqueos, quos dolos, quæ re-
 tia tenerent. Harum igitur facilitus fugias (fuga enim tutissima est)
 nec temere confidas istac te impune navigaturum, ubi fecisse naufragium
 vides David, Solomonem, itemque alios & plures & nobiliores, quam
 ut hoc loco commemorandi sint. Hoc breviter dixerim, Nemo pene
 evasit, nisi qui fugit. Ulysses (Homero auctore) qui sapientis perfectique
 personam gerit, syrenum istarum voces multo studio (ut qui cera aures
 oppleverit, seque malo rudente astrinxerit) vix effugit. Tibi porro
 quid spei est in cuius unius perniciem tot pariter res coniurarunt, ætas lasciviens, forma alliciens, opes, facultas, libertas, monstrorum denique istorum heu nimium dulcium nocturna diurnaque carmina? Nec tibi minus metuendos censeo prominentes istos atque acutos scopulos, secularium dignitatum fastigia, in quos si te violentior flatus impulerit, pulchre se tibi res habebunt, si brevi

10 ERASMI ROTER. DE
tabulâ natantē in litus aliquod igno-
tum procella eiiciat. Quid charyb-
dium inexplēbiles voragineſ, quæ ſi
quam forte corripuere, ratem cur-
rentem ſiſtere, atque crebrius in or-
bem actam abſorbere memorantur,
num obſcurum habēt avaritiæ ſimu-
lachrum? quæ inſatiabili habendi
ſtudio pectus exagitans nunquam ſi-
nit eſſe quietum, donec abſorptum
barathro demergat. Nunc ſyrrium
furibundos æſtus, indomitos irarum
impetus accipe, quarum iſtic tanto
copioſior materia, quanto offeſa
crebrior. Quid venti? Nonne tum
aſſentatorum tum maledicorum ſer-
mones peſtiferos pulcherrime refe-
runt? Qui (nihil refert) unde ſeſt,
perinde utrique timēdi. Nam ſi ſe-
cundi, in aſperrimas cautes puppim
præcipitem ferunt, ſi adverſi, nihil-
ominus in ſyrtes agunt. Et quid hor-
renda illa fluctuum alternatio, modo
ad ſydera ſeſe tollentium, modo in
ſeipſa reſidentium, quam apte fortu-
næ viciffitudinem varietatemque ex-
primit, qua plerumque fractus ani-
mus

CONTemptu MUNDI. II

mus ad impatientiam deiicitur, dum nuper beatus subitam calamitatem ferre nescit. Prætereo tempestates, raceo nocturnos errores, syderum fallaciam, beluarum (quas pontusalit) millegenera non commemoro, quæ ipse pro tuo ingenio & plenius excogitabis & rectius interpretaberis. Quid quod ne tum quidem fidentum est, cum tibi placidum blanditur equor, cum se vitreæ stravere procellæ, cum aëris aridet serenior facies? Id enim agitur ut te subita tempestas sopitum inveniat. Proinde haud scio, sit ne seculi prosperitate virtuti adversus quicquam, quicquam nocentius, quicquam inimicitius. Nam scriptura teste multos quidem frangit calamitas, longe vero plures prosperitas solvit. Tu igitur mundo blandienti cave quicquã, fidas, ne te (quod Deus avertat) fracta navi natantem poëtico illo defleamus versiculo.

*O nimium cælo & pelago confise sereno
Nudus & ignota Palinure iacebis a-
rena.*

C A P. II.

Periculosum est morari in mundo.

VIden optime Iodoce quanta te circumstent pericula, cui vel ipsa est periculosa tranquillitas? Quid? tu ne speras hæc te superare discrimina, ut nihil ulla ex parte detrimenti capias, præsertim in ista ætate quæ vel suopte impetu in flagitia prona fertur, nedum cum tot irritamentis impellitur? At spero inquis. Speres licet, & ego quoque una spero, sed tamen vereor ne frustra speraverimus. Tu velim hanc nostram spem paulo reddas securiorem. Sed facile suspicor quid inter hæc legenda tecum submurmures. Usqueadeo ne istic tuta sunt omnia? Ita ne soli servabuntur monachi? Ergo ne perituri omnes cæteri? Minime vero. Non diffiteor & istic esse quorum nomina liber ille vitæ teneat annotata, neque qui in monasterium commigrarunt, ii continuo res suas ita in tuto collocare, ut plane securos vivere liceat

ceat. At tantum inter hoc & istud vitæ genus interest, quantum inter eum qui iam in portu navigat tamen si nondum reticula fixerit, & eum qui medio adhuc pelago fertur, vel potius inter eum qui natat in undis & eum qui terra facit iter. Non perit qui commoratur in mundo, sed periculo propior est. Ego vero mi Iodoce, quoniam tibi optime consultum velim, sumque tuæ salutis fortasse teipso studiosior, discrimina fugere, tuta captare iubeo. Qui amat periculum (ut ait sapiens) peribit in illo. Quæso te quorsum opus est sævis iactari fluctibus, cum terra pateat iter & tutius & commodius? Quis (nisi prorsus oculis captus) qui non videat longe esse tutius, iucundius, commodiusque per amœna atque virentia prata absque formidine iter agere, quam inter tot mortis imagines, perpetua cum anxietate versari? Eo ne cæcitatibus ventum est, ut nostris etiam ærumnis delectemur, & (ut apud Vergilium est) insano iuvet indulgere labori? Huc ades ô Iodoce, quis

14 ERASMI ROTER. DE
quis est nam ludus in undis?

*Hic ver purpureum, varios hic flumi-
na circum*

*Fundit humus flores, Hic candida po-
pulus antro*

*Imminet, & lenta texunt umbracula
vites.*

*Huc ades, insani feriant sine littora
fluctus.*

*Hic liquidi fontes, hic mollia prata
viresque*

*Hic nemus hic ipso tecum consumerer
avo..*

Libuit hoc Vergiliano carmine te ad nostras delicias ab istis avocare fluctibus. Sed nescio quibus præstigiis, animi tibi fascinat oculos, male blanda mundi species, gestientemque animum itidem ut visco quodam impeditum moratur ac detinet. Subit enim continuo fucata illa rerum facies, iamque euntem blande revocat, quid inquires agis demens? Cur & te & tuos is perditum? Itane universos deseris crudelis? Ut sodales charissimos atque amicorum turbam contempnas, parentum non miscret?

Et

CONTEMPTU MUNDI. 15

Et quid tandem animæ miseræ illi futurum censes quæ te amat misere, quæ te deperit, quæ te maritum optat? Vide etiam atque etiam quid inceptes. Mollior es quam qui rem tam duram perficias. Ista ætas, ista forma multo aliis rebus conveniunt. Vah tam indigne ævi florem patieris excidere? Solus perpetua merens carere iuventa? Senibus, quibus iam vita desit esse suavis, ista relinquant, tu puer es, nec te quicquam nisi ludere oportet. Vel illud respice, Domi res tibi ampla est, futura amplior si manseris. Ea perit. Honoribus satis ornatus es, clariores impendent nite subtraxeris. Hæc omnes quærunt, tu unus quæsitam relinquis? Ergone abis nunquam posthac his fruiturus gaudiis, his opibus, his & his commodis? Saltem da spatium tenuemque moram, mala cuncta ministrat impetus. Audisti, audisti? Et istæ syrenum voces sunt, sed tu per salutem tuam cave auscultaveris. Ulysses te præsta. Mentem tibi excantabunt, si aures accommodes. Blandissime quidem

16 ERASMI ROTER. DE
quidem sunt, atque ita ut vel faxea
pectora promoveant, sed mortiferas
esse atque in æternum exitiũ du-
cere memineris. Huc potius aures,
huc oculos, huc animum flecte, col-
lige quicquid in te est viriũ, intende
(quam potes acerrime) mētis aciem,
nihil tibi ineptus blandiaris, rem ip-
sam introspecte, videbis profecto (si
quid tamen videbis) quam putida,
quam inania, quam denique te sint
indigna quæ evolare non sinunt.

C A P. III.

De contemnendis opibus.

Quid enim tibi pollicetur mun-
dus quod tanti sit ut eius gratia
salutem tuam in dubium venire sinas,
atque à nostris velis abesse delitiis.
Quid, inquã, tibi pollicetur? Opum
affluentiam? Nam eas in primis mi-
rantur mortales. At his nihil mise-
rius, nihil vanius, nihil perniciosius.
Hæ omnis flagitii & magistræ & mi-
nistræ. Neque enim temere omnium
malorum radicem scriptura appellat
cupidi-

cupiditatem. Hinc amor sceleratus habendi nascitur, hic iniuriæ oriuntur, hinc factiones pullulant, hinc furta, hinc peculatus, hinc sacrilegia, hinc rapinæ, hinc latrocinia proficiscuntur. Hæ incæstus pariunt, hæ adulteria gignunt, hæ stupra nutriunt, hæ amores insanissimos luxumque alunt. Denique quid non mortalia pectora cogit auri sacra fames? Vides igitur quam sapuit Flaccus Horatius, qui eas summi materiam mali vocans, in mare præcipientes dari iubet, si scelerum (inquiens) bene pœnitet. Tanta enim rebus societas, ut etiam vocabulis ipsis cognatio quædam esse videatur vitiis ac divitiis. Quotumquenque mihi dabis divitum, qui non alterutro morbo laboret, aut avaritia (qua nihil est retrius) si natura ad rem sit attentior, aut luxu (quo nihil putidius) si paulo sit ingenio benigniore. Alter rei servus non dominus est, alter haud diu erit. Alter habetur non haber. Alter mox habere desinet. Alter vivit magnas inter opes inops, alter abutitur

non

non utitur. Pulchre hæc intellexisse Eutrapelus quidam mihi videretur, quem eum à quo forte laceffitus esset, sic ulcisci solitum accepimus. Non convitiis, non veneno, non ferro petebat, pretiosis vestibus ditabar hominem, ratus id quod est, divitias sui famem excitare, habendi famem virtutem dedocere, atque ad omnem turpitudinem ac dedecus impellere. Sed fac nihil horum evenire, tu sane sis rara avis in terris, nigroque similima cygno. Quid tandem pulchri habent ista pretiosa pondera, quæ & moleste parantur, & anxie servantur, quorum congestio diros labores, custodia anxios metus, amissio miseros affert cruciatus? Nullæ ergo homini locupleti feriæ, aut partis pervigil incubat, aut parandis inhiat, aut amissa dolet, damnum iudicat quoties lucrum non fecerit. Et quid si montibus aurum æquaverit, aut si potis est vel vicerit? Auxit sarcinam, cumulavit curas, aggestit metus ac molestiam, paravit sibi custodiæ munus, miseriæ laborisque plenissi-

C O N T E M P T U M U N D I. 19
plenissimum. Crescentem sequitur
cura pecuniam. Crescit amor num-
mi quantum ipsa pecunia crescit.
Et minus hanc optat qui non habet.
Denique misera est magni custodia
census. Vultus ille Horatianus male
de se meritum patronum iudicabat,
cuius ingenio à paupertate sua abdu-
ctus fuerat, seque non divitem sed
miserum factum putabat, orabatque
ut quam primum vitæ priori redde-
retur. Laudandus ille quidem, qui
mature resipuerit: At avarus si mo-
lestâ, inquit, est cura, dulcis est num-
mus, non me pigebit laboris dum
crescant loculi. Sed dic mihi homi-
num stultissime dicam an miserrime,
cui nihil satis est, qui opibus tuis aut
arca ferrata reconditis, aut (ut ma-
gis sapias) humo defossis non aliter
quam hesperius ille serpens malis au-
reis noctes diesque incubas, quor-
sum tandem census istos utiles esse,
aut quid reris habere pretii? Nempe
nil aliud sunt quam æs merum, idque
in facies titulosque concisum, quod
nec edaces animi tui curas submo-
veat,

veat, nec morbos illumve corporis incommodum aut pellat aut arceat, nedum mortem. At ne egeam (inquis) præstant, Nugaris, imo ut semper egeas faciunt. Ut enim homini hydropico potus sitim non extinguit, sed accendit, ita tibi rerum copia, habendi studium crescit. At quisquis plura quærit, is se egere declarat. Adde nunc infidam rerum tuarum levitatem. Quæ tu tanto temporum spacio, tanta molestia, per fas nefasque undecunq̃ue congeffisti, si fortuna (ut aiunt) rotam verterit, continuo te deserto alio te commigrabunt, tuque modo Cræso beator subito Irus eris. Hoc clarius est quam ut in eo multum sermonem teramus.

Quot enim coram videre est ex regiis opibus, ad extremam redactos inopiam? Sed fac stabilia esse, fac non deserere vivum, num vita defunctum sequentur? Tibi in sepulchrum ituro, ex tantis rerum copiis, vix breve idemque sordidum involucrum tollere licet, cætera iam dudum alios habent dominos. Tum si
qua

qua bene gestorum substantia recon-
 dita fuerit, ea una in pretio erit, ea
 una abeuntem non deseret domi-
 num. Tanti igitur suavissime Iodo-
 ce tibi non sint vel universa prædia
 & omne aurum quod Tagus & rutila
 volvit Pactolus harena, ut salutis tuæ
 vel iacturam facias vel moram feras.
 Quin potius si tantopere ditari iu-
 vat, quo vere dives evadas, domini
 consilium audi. Thesauriza tibi the-
 sauros in cœlo, ubi nec erugo, nec ti-
 nea demolitur, & ubi fures non effo-
 diunt, nec furantur. Nihil ea opu-
 lentia puta egentius, abundare num-
 mis, egere virtutibus. Nihil co lu-
 cro infelicius, quod animæ damnum
 adferat. Turpissimum ergo homini,
 & erudito, & Christiano, id cum
 summo salutis discrimine improbe
 sectari, quod ethnicis philosophis
 vel literarum vel famæ gratia, con-
 temnere haud fuit difficile.

CAP. IV.

Mortiferas atque acerbas esse voluptates carnis.

AN forte te dulces illecebræ capiunt? Blandissimæ quidem dominæ & fucata sua specie orbem fere totum capientes. Sed tu fucum detrahe, cave cutis artificio fucatus nitor te promoveat. Non quid apparent sed quid sint inspice. Videbis istis nihil esse tetrius, nihil spurcius, nihil pecudi vicinius. Nulla enim omnium re ad brutorum conditionem propius accedunt homines, quam fœdissima carnis libidine, quæ eo nocentior quo blandior, ut eam divinus ille Plato escam malorum aptissime vocaverit. Ut enim esca hamo præfixa pisciculos allicit, seque captantes capit, itidem illa melle quodam sua venena dissimulans animas prædæ avidas pellicit, pellectas inficit, infectas inclementer perimit. Et ne te diu morer, accipe philosophi sententiam ethnici quidem sed plane Christiana-

Christiano dignam, quam apud Ciceronem senior Cato se Tarenti ab Archita Pythagoreo accepisse commemorat. Ait enim, nullam capitaliorem pestem quam voluptatem hominibus à natura datam, cuius voluptatis avidæ libidines temere & effrenate ad potiundum incitarentur. Hinc patriæ prodiones, hinc rerum pub. everfiones, hinc clandestina cum hostibus colloquia nasci dicebat. Nullum denique scelus, nullum magnum facinus esse, ad quod suscipiendum non libido voluptatis impelleret, Etiam illa adnumera, ex ea egestatem, ex ea infamiam, ex ea & graves & turpes corporis morbos, ex ea animi cæcitatem, ex ea numinis contemptum nasci, hanc esse omnis miseræ caput, hanc esse postremo catenam qua ad æternos cruciatus trahuntur homines. O acerbam dulcedinem quæ tot vallata est miseris, multæ antecedunt, comitantur item permultæ, plurimæ atque atrocissimæ consequuntur. Dicebam modo ad brutorum conditionem accedere homines,

homines, nunc in ea re pecudes nobis longe anteponendas video. Illæ enim gratis, suis qualibuscunque voluptatibus potiuntur, ac homini, Deus bone, quanti constat brevis illa ac turpis gulæ ventrisque titillatio. Vides quale sit quod in genere voluptatum vel præstantissimum est (si quid tamen tibi præstans dici debet.) Nunc quid tibi cæteras seculi commemorem ineptias dicam an furias? Mala gaudia dixit quidam, mihi videor non alieno nomine vocaturus si insana gaudia dixerò. Quid obsonationes, ingurgitationes, compositiones, ebrietates, nocturnæ debacchationes, quid choreæ, quid saltatus, quid dissoluti lusus, quid sales scurriles atque impudici, quid id genus alia mille, nonne phreneticæ risibus tibi videntur simillima? Quis enim eum hominem non plane mente captum atque insanum censuerit, qui cum aut cruci suffigendus, aut ense cedendus ducitur, nihil instantis supplicii metu trepidet, sed inter se flentium turbam iocabundus saltabundus

bundus atque cum multo cachinno
 pergat? At isti Iodoce eo peius insa-
 nire mihi videntur, quo crudelior
 corporis morte mors animæ est. Du-
 cunt in bonis dies suos, & in puncto
 ad inferna descendunt. I nunc & ut
 brutæ ac morituræ carni vel ad ho-
 ram obsequare, à conditore desice:
 ut illa perditæ vivat, animam occi-
 de, ut illa caducis potiatur gaudiis,
 tu perpetuos tibi luctus compara. Sed
 tu forsan legitimam venerem amas,
 uxorem cogitas. Non equidem dam-
 no nuptias, memini qui dixerit, me-
 lius est nubere quam uri. Pateat istud
 infirmis asylum. Non invideo Se-
 gor urbem magnam & non magnam
 ex incendio Sodomorum fugienti-
 bus, sed novi robur animi tui. Com-
 probo nuptias, sed in his, qui sine
 illis non possunt vivere. At quid his
 de rebus divus Hieronymus scripse-
 rit, scripsit enim permulta, vide. Hoc
 unum pro nostra familiaritate tibi
 quasi in aurem dicam, monens etiam
 atque etiam orans & obsecrans, ut
 caveas ferreo isti capistro ora porri-
 gere,

B

gere,

26 ERASMI ROTER. DE
gere, quod ubi semel admiseris, haud
facile excutias. Non male sunt nu-
ptiæ fateor, at miseræ certæ sunt. Cę-
libatus ut multo melior, ita infinitis
partibus infelicior.

C A P. V.

Vanos & instabiles esse honores.

Sed delectant te forsan illustres
tituli atque honorum splendor
capit. Quid ni? scilicet pulchrum,
late ut ille ait, conspicuum tollere
verticem, gaudes quod spectant o-
culi te mille loquentem. Iuvat am-
biri obsequiis, stipari clientela, in
ore esse omnibus, herum salutaris
denique. Verum dic age, quod tibi
isti videntur honores quos tibi mor-
tali mortales partim assentandi stu-
dio, partim metu, partim commodi
spe exhibent? Nempe tam falsi sunt
quam caduci. An non falsi qui æque
perditissimo cuique ut optimo obve-
niunt? Eos demum veros honores
iudica, qui à virtutis decore profe-
cti sint. Tu fac virtutem amplectare,
iam

iam te vel invitum prosequuntur. Ut enim umbram post se corpora ducunt, quam nec fugientem deserat, nec à captante prendi se sinat, ita recte gesta ultro dignitatem adferunt, quam nec meritis effugias, nec immeritus assequare. An vero quicquam magis fluxum magisque caducum. Mihi quidem cum omnes mundanæ res fluxæ ac breves videntur, quid enim hic diuturnum dicas, tum iis nihil videtur incertius, fugaciusque quæ plurimum habent splendoris atque fastidii. Et cum nihil comparetur molestius, diu enim adversus præruptum montem volvendum saxum cum Sisipho, audendum est aliquid exilio, carcere, aut etiam cruce dignum ut tandem fias aliquid, cum nihil igitur comparetur molestius, nihil tamen amittitur facilius. Quis ita inquis? Nempe summam dignitatem summa consequatur invidia necesse est. Summa petit livor, perfiant altissima venti. Semper enim insignes arduasque res illa comitari solet. Quid deinde? Qui multorum

28 ERASMI ROTER. DE
sibi conflavit invidiam, is multos vi-
tæ suæ hostes ferat oportet. Quir ita?
Nam cum multi ambiant quod unus
tenet, nec te salvo assequi spes sit, te
quoquo modo tollant necesse est.
Difficillimum est autem cui tot ten-
duntur casses, non tandem in unum
aliquem incidere. Aut ergo tibi ve-
neno aut ferro pereundum, aut (ut
optime cadas) exilio salus redimen-
da est. Aut (ut sis fortunatissimus) in
perpetua anxietate, ac metu ne præ-
cipiteris claram quidem, at acerbam
vitam ages. Iamne igitur scite Iuven-
nalis dixisse videtur:

*Nam qui nimios optabat honores
Et nimias poscebat opes, numerosa pa-
rabat*

*Excelsa turris tabulata, unde altior
esset*

*Casus, & impulsa praeceps immane
ruina.*

Sed quorsum ista tam verbose? Scili-
cet ut plane mi Iodoce intelligas,
quam plena merus, quam plena an-
xietatis, quam denique caduca sint,
si qua mundus iste præ se fert subli-
mia.

mia. Atque id quidem te incolumi.
 Quid ubi incumbat rerum amarif-
 sima mors? Cum subito omnis illa
 illustriū imago evanuerit in somnio-
 rum more, quæ una cum sopore a-
 volant. Ubi prisca tyranni? Ubi ma-
 gnus ille Alexander, cuius olim am-
 bitioni angustus erat orbis? Ubi
 Xerxes ille, cuius classibus constrata
 redundarunt æquora? Ubi toties vi-
 ctor Hannibal, qui dum vixit sco-
 pulos & montes rupit aceto? Ubi
 Paulus Aemilius, ubi Iulius, ubi
 Pompeius, ubi cæteri, aut ex Græ-
 cis, aut ex Romanis, aut ex Barbaris
 clarissimi principes, quos singulos
 recensere & molestum esset, & pro-
 pe ociosum? Quid de tanto rerum
 splendore atque maiestate superest,
 præter inanem quandam hominum
 fabulam, quam & ipsum literatorum
 officio debent, qui nisi illorum vo-
 cabula suis scriptis posteritati com-
 mendassent, tanta essent oblivione
 sepulti, ut ne tenuis quidem ipso-
 rum memoria usquam resideret. Sed
 hoc quicquid est, ad nos fortassis

30 ERASMI ROTER. DE
aliquantum, ad illos nihil attinet, ne-
que enim illi nunc eadem quæ olim
mirantur. Profecto si nunc ab infe-
ris emergeret ille regum, quorum
meminimus maximus Alexander, a-
spiceretque orbem tanta ambitione
flagrantem, credo irrideret inania
studia vulgi, atque hac, aut huius-
modi oratione, verum iam experi-
mento doctior fateretur. Quo rapi-
tur cæcus error mortalium? Res soli-
das veras profuturas nemo miratur,
noxias, inanes, incertas, omnes tan-
to labore petunt. Quid tam impro-
be, tam pertinaciter in sublime tolli
conantur? Vel meo discant exemplo
omnes mortalium dignitates cadu-
cas esse nebulisque simillimas, quæ
eadem sæpe hora & latissimæ solent
esse & nullæ. Ego ego ille imperato-
rum olim facile opulentissimus, qui
invictus rerum omnium verticem
tenui, qui reges innumeros Barba-
rosque populos perdomui, qui orbe
fere subactò, æquora quoque rima-
tus, æthera demum tentavi. Felix
plane siquidem mortē etiam terrere
potuif-

potuiffem , at ea cuncta vincentem vicit , & quidem levi febricula : Neque tam subito aut spuma inflata dilabitur , aut fumus perit in auras , quã omnis ille rerum strepitus evanuit . Heu quantum quam repente mutatus sum ab illo Alexandro cuius olim edicta totus perhorruit orbis , nunc is ut vel ab infimo quoque contemni ledique impune possim . Quondam cupiditate minor erat immensa mundi vastitas , nunc urnula perangusta atque adeo septem pedum coërceor . Mors enim sola fatetur quantula sint hominum corpuscula . Olim adorato amiculo radiante diademate , purpuraque ardente conspicuus , nunc vel visu foedissimus nuda ossa cinisque aridus iaceo . Et quo mihi insignia stemmata , quo auro picta monumenta ? Quorsum operosa pyramidum fabrica neque videnti , neque sentienti ? Atque utinam cum corpore suo & animus una intereat , neque mortem istam multo acerbior mors sequeretur . Sed heu ille maximo suo superstes malo totius actæ vitæ pœ-

32 ERASMI ROTER. DE
nais dare cogitur. O ter felices qui id
vivi persuasere sibi, quod nos exper-
ti, sed sero intelligere cœpimus. Sa-
piunt, sapiunt, qui sua sorte conten-
ti, ipsi se vincere certant, sibi magis
imperare quam aliis, potiusque illud
cœleste atque perpetuum, quam hoc
terrenum caducumque ambire impe-
rium. Magnus rex est quisquis se be-
ne rexit. Quid potest esse hac o-
ratione verius: & quem tam vera tam
miserabilis oratio ab ambitione non
deterreat?

C A P. VI.

*De mortis necessitate qua nihil finit
esse diuturnum.*

Sed æquo longior sum præsertim
in re luce prope ipsa clariore. Is
enim nunc rerum cursus, ut si qua
miranda veteres annales narraſſe viſæ
sunt, nunc nemo sit qui credat, quum
tristiora exempla iam videat quam
legerit. De morte autem (quando de
ea sermo incidit) id in primis admi-
rari soleo, quo pacto, quum nihil
ita

ita ut ea sit in oculis, nihil ita absit ab animo. Quid quod & vocabulum à morte duxere mortales, quo fit ut nominari non temere possimus, quin aures nos ipsæ mortis commoneant? Et ne sic quidem timemus. Quid hoc lethargiæ, quæ hæc est humanarum mentium securitas dicam an dementia? Itane male memores sumus, tantumque ex amne lethæo (ut aiunt) oblivionis hausimus, ut ea quæ nunquam se sensibus nostris ingerere desinunt, non meminerimus? Itane saxorum in morem perstupuimus, ut toties auditis, toties visis non excitemur? Videmus ne unum quidem ex priscis ætatibus superstitem? nostro quoque ævo nulli omnino hominum generi mortem parcere cernimus. Abiere maiores, illudque Ciceronis eis convenit. Vixerunt, nos sine omni discrimine eodem vadimus, sequuntur item posterius. Ita rapidissimi in morem annis omnes in occasum præcipites volvitur. Omnes eodem cogimur (ut ait Horatius) omnes una manet nox. Et cal-

34 ERASMI ROTER. DE
canda semel via lethi. Mixta senum
& iuvenum densantur funera, nul-
lum sæva caput Proserpina fugit. Ca-
dunt hinc atque hinc innumeri ex
maioribus natu, ex natu minoribus,
ex æqualibus, ex familiaribus, ex ne-
cessariis, ex cognatis, ex parentibus,
ex liberis, inter medias morientium
strages ipsi morituri versamur, &
quum eadem simus conditione, ei-
dem fato nati, non idem metuimus.
Quid tu inquis me iam nunc mor-
tem cogitare iubes: ætatis integra est,
longe abest ut canis albescat caput, ut
frontem seniles rugæ contrahant.
Ii mortis metu vivant anxii, qui an-
nis iam graves, senio incurvi terram
salutant, quibus iam leve caput, ma-
læ pendulæ, oculi minores atque in-
trorsum refugi, nasus perpetuo ma-
dens, dentes rari, iidemque luridi,
qui cornici vivaciores, iam dextra
suos annos computant. Ab his ego
longe absom. Fervet adhuc vividus
circum præcordia sanguis, lacerti va-
lidi, latera firma, denique omne cor-
pus vegetum adhuc & succi plenum
in spem

CONTEMPTU MUNDI. 35
in spem diuturnæ vitæ vocat. Verum
age, quis deorum tibi canos, quis se-
niles rugas pollicitus est? Si nisi ca-
num neminem efferri vides, vive se-
curus, nec ante canos ac rugas de
morte cogites. Sin illa in omnem æ-
tatem grassatur, si nondum editos
præfocat, arcens potius à vita quam
tollens, si infantes à maternis ab-
rumpit uberibus, si rapit impuberes,
si puberes tollit, si viros extinguit, si
senes excipit, si denique nullum ne-
que sexus, neque ætatis, neque robo-
ris, neque formæ novit discrimen,
num te unum habitura est eximium?
At senex quidem diu vivere non po-
test. At tu adolescens cito mori po-
tes. Quam illi mors certa, tam tibi
vita incerta. Nemo tam senex quin
unum adhuc diem supervivere pos-
sit, nemo tam iuvenis qui hodiernæ
lucis sibi vesperum possit polliceri.
Et quidem si diligentius observes,
longe plures ephebos, quam canos
efferri comperies. Quam semper ra-
ra fuit canicies, tum hac tempestate
nunquam neque contemptior, neque

36 ERASMI ROTER. DE
rarior. Quot mihi iam monstrabis
non dicam Tithonos, Nestores, Si-
byllas, aut Mathusalemos, sed cen-
tenarios / Imo quotocuique nunc eo
ætatis venire contingit; ut sexagesi-
mum videat annum? Profecto vix
millesimo cuique mortalium. Et
quantulum est hoc ævi? Et tamen
quam rarus sit qui attingat vides, a-
deo fragilis, incerta, torque casibus
subiecta est vita hominum. Vistibi
huius rei Iodoce exhiberi simula-
chrum & dilucidum, & accommo-
dum? Prima æstate florentem arbo-
rem contemplare, tanta florum den-
sitate luxuriat, ut nusquam truncum,
vix usquam folia videas, tantam ger-
minis ubertatem promittit, quantæ
ne ferendæ quidem par fuerit. At ex
tanto florum numero vix pauci ad-
modum adulescunt, partim erucis,
partim araneis corrumpuntur, par-
tim vento, partim pluvia excutiun-
tur. Iam positis foliis ii ipsi qui super-
stites sunt (ut ita dicam) fœtus (nam
flores esse desierunt) videntur sen-
sim in pomi carnem turgescere. Num

perstant ad maturitatem omnes? Minime. Multos tinea exedit, alios ventorum tempestas decutit, alios immodicus imber corrumpit, plerique alia quavis peste læsi demoriuntur, ut tandem ex tam divite spe, vix paucissima poma cerpas. Nec paucioribus incommodis vita petitur humana. Mille morborum nomina, mille item mortis casus, mille modi lethi, mille mortis laquei, quibus multo plures præmatura intercipit, quam matura solvit. Et quum tot tantisque periculis exposita sit vita mortalium, vide obsecro quæ sit socordia, perinde vivere, tanquam nunquam simus morituri. Aliena curamus, ea quibus adversus mortem instructiores esse possemus, apparare cessamus. Quid si regi cuiquam cū hoste capitali res esset, ac nesciret quidem quam prope abesset, at hoc certe exploratum haberet non longe in insidiis esse, ac iamiam commoditate accepta erupturum, num is rebus hoc loco stantibus, de balneis ædificandis, aut ornanda cœnatione, aut uxore du-
cenda

38 ERASMI ROTER. DE
cenda cogitabit, ac non potius de co-
piis augendis, de vallo iaciendo, de
excubiis, de armis ac cæteris rebus
militaribus, quibus hostem frange-
re possit? Id vero curabit eo diligen-
tius, quod incertus sit quo tempore,
qua parte erupturæ sint insidiæ. Ast
mors nobis (qua nihil capitalius) o-
mnibus locis, omnibus ætatibus,
mille modis insidias struit, & nos
interim (si Deo placet) miramur ar-
gentum, curamus curam, ambimus
magistratus. Quod si fallacis ævi in-
certam fidem, atque impendentem
omnibus horis mortem omnibus
horis cogitaremus, nostrisque ipsi
auribus ingereremus id quod vates
ille ægroto regi. Dispone domui tuæ,
morieris enim, continuo omnia ista
male sapida amarescerent, pretiosa
vilescerent, inclyta sordescerent. Ita
una mortis memoria omnium facile
rerum contemptum persuaserit. Quo
enim tibi ð avare tantum auri recon-
ditur? Mors imminet universa ra-
ptura. Quid tu brevissimo itinere
tantas paras sarcinas? Num excidit
quid

CONTEMPTU MUNDI. 39

quid euangelico illi stulto evenerit? cui sibi de confertis horreis gratulanti, multaque gaudia pollicenti dictum est. Stulte hac nocte animam tuam à te tollent, & ista quæ parasti cuius erunt? Tu vero hominum vanissime, quid tanta improbitate insana sectaris gaudia? Respice, mors tibi cominus incumbit, istas quantulascunque illecebras in æternos mutatura cruciatus. Tibi porro ô ambitiose, quæ incessit tam dira regnandi cupido? Ecce tibi mors in foribus, quæ te ex isto rerum fastigio in humum præcipitet, atque turbinis rapidissimi more te tuaque omnia tollat. Nec minus igitur vere quam erudite Rodolphus Agricola noster scripsit. Omnia mors sternit, quod natum est occidit, una fine caret virtus, & bene facta manent. Quid enim in eo urgentissimo fati supremi articulo, præter unam virtutem reliquum erit? Quam exangues artus una & sanguinis calor & vita fuget, ora horrendus quidam livor tinget, oculos dudum tam vividos perpetua caligo

40 ERASMI ROTER. DE
caligo obscurabit, & omne denique
corpus frigidus quidam stupor occu-
pabit, anima vero miseranda (utpote
cui desertæ omne negotii pondus in-
cumbit) ad severum illud atque inex-
orabile prætorium abripietur, quo
pacto quæque gesserit rationem po-
stulanda. Quid tum inquam ex om-
nibus supererit, quibus parandis
ætatem trivisti omnem, unde opem
petas? Quo tum miser eo fugies, quo
confugies miser? Ad opes? At hæc &
nihil opitulari possunt & iam dudum
alios nactæ sunt dominos. An vero
ad voluptates? Sed istæ, ut corpore
concretæ, una cum corpore moriun-
tur. Ad ætatis iuvenile robur? At
sua cuique senectæ mors est. Num
vero ad formæ egregium decus,
qua dudum superbus omnium tibi
conciliabas amores? At ista ro-
sæ in modum, quæ pollice decisa
continuo demoritur, ita morte de-
cerpta omnis emarcuit. Minus ve-
ro dixi emarcuit, imo omnis in
horrorem abiit. Nemo enim tam
viventis formam amavit quam hor-
ret

ret extincti cadaver. Anne ad pristinam gloriam? Atqui hæc (ut docui) cum vita prorsus evanescit. Quo tandem igitur? Ad amicorum turbam? Verum isti partim, ut hirundines exacta æstate, ita cum fortuna una devolarunt, cæteris (si qui perstiterent) opis ferendæ facultas est nulla. Et quid tibi conducet si illi pectora sua miseri plangant, si vultus lanient, si quicquid in ipsis sanguinis est, in lachrymas versum funeri tuo impendant, si denique tua causa insaniant, mortisque addant sese comites? Sibi mala accersere, te eripere non possunt. Sapiens igitur si fortis tuæ non sero memor, ea pares, quibus munitus, supremum diem securus expectes. Opes, voluptas, claritas, & si alioqui solida ac utilia erant (quod multo secus est) certe morituro sunt oneri. At tum demum virtus incipit esse usui. Illa si non nobis, certe nos illis subtrahimur, virtus nunquam comitari, nunquam tueri desinit.

C A P. VII.

Mundum miserum esse & sceleratum.

HAbes mi Iodoce charissime quam falsa, quam fugacia, quam pestifera sint seculi bona (si qua tamen sua in re bona appellari debent) nunc contra illius mala paucis accipe. Olim forsan nihil monstri fuit ægre à mundo divelli, quum quadam sua (ut ita dixerim) iuventa floreret, nunc nisi ipsi nos studio fallimus, quid est quo mundus possit fallere? Quotquot olim singulæ singulis seculis clades incubuere, nunc uni incumbunt universæ, bella, factiones, caritates, penuriæ, sterilitates, morbi, pestes, & quid non videmus nostro ævo mali? Iam quartum & vigesimum annum agimus, nullas hoc toto spacio à bellorum strepitu ferias vidimus. Syllana nobis tempora factionis partibus referentibus, quarum utraque victrix evadat, victa certe patria, immeritas pœnas pendere cogitur. Penuriæ vero quam miseran-

miseranda exempla vidimus, ut plerique homines pecudum pabulo victitent, plerique inedia pereant. Ut nunc secula sunt Cræsus sit necesse est, qui familiæ suæ vel parcum victum suppeditare possit. Adde illud (& si tu alioqui felix vivas) ita calamitatis plena sunt omnia, ut te auditi quæstus, visæ miserorum miseræ miserum reddant. Scelerum præterea ita increvit seges, ut iam ferream illam ætatem longe vicerimus, de qua ante mille annos cantatum est. De duro est ultima ferro.

*Protinus erupit vena peioris in ævum
Omne nefas, fugere pudor verumque
fidesque,*

*In quorum subiere locum fraudesque
doli que,*

*Insidiaque, & vis, & amor sceleratus
habendi.*

*Vivitur ex raptis, non hospes ab hospite
tutus.*

*Non socer à genero, fratrum quoque
gratia rara est. At nunc.*

*Nona ætas agitur, peioraque secula
ferri*

Tem-

44 ERASMI ROTER. DE
Temporibus, quorum sceleri non invenit ipsa

Nomen, & à nullo posuit natura metallo.

Nunc si depositum non inficietur amicus:

Si reddat veterem cum tota erugine follem:

Prodigiosa fides, & tuscia digna libellis:

Quaque coronata lustrari debeat agna. Rari quippe boni, numero vix sunt totidem, quot

Thebarum porta, vel divitiis ostia Nili.

Quid tibi & seculo, si peierare, si circumscribere, si fallere, si rapere aut non vis aut parum calles? At quid mea inquis refert, cuiusmodi seculum sit, mihi veri rectique cura est. Si qua recti cura est, fac te istinc quam primum abripias. Nullam enim seculo cum virtute commercium. Mentior, si non id veritatis ille præcipuus amicus clamat. Totus mundus in maligno positus est. Nec ista tibi oratione blandiaris. Quid alii gerant

gerant nihil ad me attinet, mei unius mihi cura est. Erras tota (ut ait Comicus) via. Permagni vero Iodoce interest, quibus cum victites. Non aliter enim quam corporis vitia contagio serpunt, serpunt & animorum morbi. Improbo convictu nihil perniciosius. Esto sane tu quidem virtutis amantissimus, adscisce vero tibi convictorem perditum, quando futurum est ut tu illum ad tuos mores redigas? Ille magis (ut sumus natura in vitia proclives) tibi sua venena efflabit, suam tibi adfricabit scabiem, ac sui denique similem reddet, aptequet tandem conveniet id vobis proverbii, quod vulgo nemo non dicitur. Concoloribus plumis aves una volitant. At quis me adiget inquis ut cum homine scelerato & perduto victitem? Rogas? Ista ætas, negotiorum tuorum necessitas quædam, præterea pudor illiberalis quidem ille, sed certe generosis fere animis insitus, postremo sodalium improbitas. Ad computationem vocatus (ne quid obscœnius dicam) si aut negocia

46 ERASMI ROTER. DE
cia excuses aut valetudinem, ne iu-
ranti quidem creditur, parculus, aut
sordidus videris. Quid facias? Tu sa-
ne quo notam tam insignem caveas
obtemperas. Ubi in popinam, aut
œnopolium ventum est, alterni ac-
cumbatis iuvenes ac puellæ. Quod
honestissimum sit dico, turpiora pu-
det dicere, quum illos sæpe non pu-
deat facere. Tum bibendi certamen
oritur, in quo ut bibacissimus quis-
que fuerit, ita maxime festivus, bel-
lus, ac nitidus habebitur. Hic quid
non ebrietas designet? Fœcundi ca-
lices quod tandem non audeant ne-
fas? Tum Pithyas multo videtur
formosior. Tum Chremes longe fa-
ctus hilarior, vere vulgo dici fatetur
sine Cerere & Libero friget Venus.
Postea ubi eos epularum satiety cæ-
pit, ad choreas surgitur. Cuius ani-
mus sic compositus, sic firmus, sic
marmoreus, quem lascivi illi motus,
agitataque in numerum brachia, ci-
tharæ cantus, voces puellares non
corrumpant, non labefactent, non
molliant? Adde quod ea sæpe car-
mina

mina sunt, quibus incendi iam frigidus ævo laomedontiades & nestoris hernia possent. At ubi choraules (cithara ex more tacta) quiescendi signum dedit, rusticus habeberis, ni eam cuius levam complexus saltasti, disuaviatus fueris. Cæteri lusus his impudentiores, atque ad meram lasciviam excogitati, à me non dicentur, utinam ab illis non agerentur. Quorum si tu quicquam recusaveris quid gravius, si quid prudentius agere tentes inurbanum, illepidum, tristem, agrestem, atque à communi hominum sensu abhorrentem ducunt. Id ignominiaæ ut caveas, quam non turpitudinem admittis? Sic sic dum fugis odio esse, dum pudet difficilem videri, dum pudet non esse impudentẽ (ut divus ait Augustinus) omnem pudorem dediscis, ac simili scabie infectus, & ipse alios pergis inficere. Sed fac tibi cum nemine esse improbo consuetudinem (quanquam miror istud ut fiat) solet morbi virus non contactu modo (unde nomen duxere contagia) verum etiam aspectu

48 ERASMI ROTER. DE
ctu serpere. Quum spectant oculi læ-
sos, læduntur & ipsi. Ego quidem ir-
ritamentorum quibus ad turpissima
quæque impellimur, oculos multo
maximam partem puto. Tu igitur
Iodoce optime si vitæ tuæ consultum
velis, fac ab ista scabie te quam ma-
xime seiunxeris, atque ad eos con-
feras quorum te reddat consuetudo
emendatiorem.

C A P. VIII.

De felicitate vitæ solitaria.

Quanquam itaque hæc com-
morasse abunde satis esse puto,
attamen ne alacer modo istinc exi-
lias, verum lætus ac lübens huc ad-
voles, id est non tam seculi mala per-
osus, quam nostrarum deliciarum
cupidus, nunc vitæ nostræ commo-
da paucis commemorasse haud ab re
fuerit, id quod brevius fieri necesse
erit, tum quod tantum temporis &
chartæ & operæ commemorandis vel
strictim seculi malis dedimus, ut his
narrandis minus supersit, quam rei
immen-

immensitas poscit (quanquam quis huic rei sermo , aut quod sermoni tempus , par fuerit) tum quod te iamdudum nostræ loquacitatis sub-
 irasci suspicor, tum etiam quod cæ-
 res sunt quæ facilius sentiantur quam
 narrētur. Malim igitur te eas experi-
 mento , quam nostro sermone disce-
 re , explorare , quam persuaderi. Tu
 modo fac te ex isto turbido rerum
 strepitu , ad nos ocyus recipias. Tum
 demum intelliges , quantum absit à
 vera felicitate , & falsa , & fallax
 mundi prosperitas , quanto nostri la-
 bores vestris præstent delitiis. Intel-
 liges inquam experrecti more , qui
 dum somniaret , ea simulachra , quæ
 dormientē illudebāt , esse vera existi-
 mabat , gaudebat , trepidabat , æstua-
 bat , & mille motabatur affectibus ,
 sed simul atque somno solvitur , se
 vanis imaginibus illusum comperit ,
 riderque ipse sua insomnia. Ita tu ubi
 instituti nostri felicitas comperta e-
 rit , tum quoties illa pristinæ vitæ
 somnia animo iam vigilantī subie-
 rint , vah inquires , adcone delirasse

50 ERASMI ROTER. DE
me unquam, ut hæc atque illæ nugæ
me delectaverint? Itane rapuisse
animum inanium bonorum phantas-
mata, ut verorum ne cupido quidem
ulla subierit? Nunc igitur Iodoce ni
somnia quam re beatus esse mavis
si dormis expergiscere, si dormitas,
ne somnus altior temporibus obre-
pat, oculos excute, si vero (quod
magis reor) vigilas, ne quando dor-
mientium exempla & religionis so-
mnifera quædam vis somnum inire
suadeat, ex illa Babylone terra in-
somnia umbrarumque plena e-
volare, quod potes propera, atque ad
nostram Hierusalem advola: quid
respectas? Quid restitas? Quid hæ-
sitas? Semper, ut apud Lucanum est,
nocuit differre paratis. Rumpe age
moras omnes neque enim aut leve
aut ludicrum negocium vertitur. Ani-
mæ res agitur, digna plane ob quam
vel amantissima deseras & durissima
ultro subeas. Nã si peritus quisquam
medendi artifex, capitali morbo la-
boranti diceret, sine paulisper iam
faxo pristina valetudine gaudeas,
cedo,

CONTEMPTU MUNDI. SI
cedo, quos non lubenti animo ferres
cruciatu? sineres corporis membra
ferro rigido secari, sineres excidi, i-
gnibus aduri, aliisque mille tormen-
tis affici, ipsa propemodum morte
crudelioribus modo mortem effuge-
ris, imo ut huic vitæ miseræ paulu-
lum quiddam temporis accederet. Et
quid per Deum immortalem, ulla ne
res molesta videbitur, quam mortis
tum animæ tum perpetuæ defugien-
dæ gratia subeas? Si ita tibi res essent,
ut alterutra esset accipienda condi-
tio, aut sine istud extingui cor-
pus, ut sempiterno ævo vivat anima,
aut corporis vitam animæ morte pa-
ciscare, credo nihil hæsitares (nisi
quovis phrenetico peius desiperes)
quin animi perpetuam vitam, cor-
poris brevissima duceres potio-
rem. Visne igitur Iodoce suavissime & be-
ate & perpetuo vivere? Mirum ni ve-
lis. Quis enim nolit? At quo, inquis,
pacto istuc assequi licet? Vide age
quantam rem quantulo labore fas sit.
Non tibi Dedaleis pennis tentandus
æther, non vasta traicienda æquora,

non Herculei subeundi labores, non ignibus insiliendum, nemo te adigit, ut membra tua lanies aut mortem tibi conciscas, deniq; quanquam quis priscos martyres insanisse dicat, qui huius felicitatis spe adducti, nullos cruciatus, ne mortem quidem ipsam durā iudicavere? vide obsecro quam sit profusa in nos domini nostri munificentia, & contra quam mollia iussa. Perpetuam felicitatem, mortem commeritis pollicetur. Quid hac pollicitatione liberalius, quid certius? At nunc quid te iubet facere? Nihil, nisi ut tu te interim tanti muneris capacem præstare studeas. Quo istud pacto fiat rogas? Is nondum veræ felicitatis capax est, quem falsa captum detinet, vis æternum vivere? Fac bene vivas; vis adire paradysum? Relinque seculū ut sceleratissimum, ita & afflictissimum. Deo iungi cupis? cura ut diaboli nexibus expliceris. Veras amas opes? Falsas abiice. Veri iuvant honores? Falsos ambire desine. Quid plura? Veram beatitudinem amas? Istas dulces ærumnas, imo

imo ærumnosas dulcedines fac reliqueris. Quid his præceptis mollius, quorum observationi cum vera felicitas merces debeat: ipsum tamen observare, est cœpisse felicem esse. Tanquam iubeat desinite miseri esse, ut beati sitis; desinite servire, ut libertate gaudeatis. Et ô nimium dissimilē diaboli ac Dei servitutem, ô diversam militiam. Ille enim ubi miseros falsa quadam delectatiuncula inescarit, papæ in quos horrores, in quas turpitudines, in quas miseras coniecit, ac postremo ubi satis ludibrio habuit, iugulat: hic per breves atque exiguas molestias (quas ipsas nostra, non rerum culpa patimur) ad incredibilem iucunditatem inducit, ac postremo cœlo beat. Illius inauçtoratio subdola, militia acerba, stipendium (quod scriptura teste mors est) acerbissimum. Huius obligatio fidelis, militia quanto diuturnior, tanto suavior, stipendium suavissimum, quod est beata immortalitas. Illis vita misera, mors miserior, post eam vita miserrima. His vita felix, mors

54 ERASMI ROTER. DE
felicior, quam vita consequitur felici-
cissima. Et quis sub hoc tam levi, tam
liberali imperatore non quam luben-
tissime, vel gratis meruerit, qui tam
dulces imperat labores? Quod si mihi
parum habes fidei, ipsum qui fallere
nescit (quid enim mentiatur veritas)
hortantem audi. Tollite iugū meum
super vos, & inuenietis requiem a-
nimabis vestris. Iugum enim meum
suave est, & onus meum leve. Quid
tandem gaudiorum futurum rere iam
parta victoria; in cœlis sempiternum
triumphum celeberrima cum pompa
agentibus, quum sic delectet militiæ
labor? Quæ nos voluptate afficiet fe-
lix illa libertas, quibus suave est vel
iugum? Sed fore suspicor quibus mi-
raculo futurum sit quod diximus, eos
nimirum de illorum grege hominum
qui pecudum simillimi omnem feli-
citatem, aut palati, aut ventris vo-
luptate metiuntur. Si ægre adduci po-
terunt ut credant labores in quibus
monachorum vita versatur, non mo-
do molestos ac tristes esse, sed hila-
res etiam ac iucundos. Verum iis
quando

quando ne veritas quidem ipsa veri facit fidem, iubeo ipsos explorare, periculum facere. Moriar si quid fefellerero, modo ne ab ipsorum parte peccatum fuerit, qui non ut oportuit tentaverint. Quod si experiri piget, certe expertis fidem habeant. Ego quidem iurare ausim, nihil hic non esse voluptatis plenum. Pauperie nostra nihil locupletius, servitute nihil liberius, labore nihil quietius, inedia satura, angustiae spaciosissimae, mœror iucundissimus, amaritudo perquam suavis, vigiliae somno quovis gratiores. Verum hæc ne iuranti quidem crediderint, imo meram contraria iungentem nihilo iudicabunt sanioræ meo qui noctem lucidam, diem obscurum, aut ignem frigidum, aquam calidam contendat asserere. Verum quid facias pecudibus istis, qui rationis expertes, solis corporeis sensibus sapiunt? Age mos gerendus est illorum tarditati. Aliquo sensibus familiari argumento adducendi sunt, ut ex notissimis parum nota coniciant. Rus eos ducamus,

56 ERASMI ROTER. DE
mus, aut certe si id molestum est,
portus propior est ubi nautarum u-
numquemlibet accitum sic percontemur.
Heus tu bone vir, num tibi mo-
lestus est labor ille nauticus? Imo (in-
quiet) dulcis. Qui sic? Nam quæstus
iste vel omnium plurima ac maxima
videtur habere incommoda. Verum.
At contra plurimæ res sunt quæ me
fatigari non sinant. Quæ? primum
dulce lucrum quid non dulce faciat?
Nihil mari locupletius. Multi hodie
vivunt, quos ex pauperrimis ditissi-
mos una navigatio fecit. Quid si
idem mihi eveniat? Deinde assuetu-
do ipsa bona me molestiæ parte levat,
quæ profecto tantum in rebus habet
momenti, ut nihil factu sit tam acer-
bum, quin sæpe factitatum aut dul-
ce aut certe leve fiat. Postremo sunt
quibus ita laborem mitigamus, aut
potius fallimus, ut ne animadverta-
mus quidem. Cantus, sermones, lu-
sus, facetiæ, atque eius generis alia
mille. Audistis ut arbitror satis dilu-
cide. Nunc si singulas officinas lu-
stremus, credo singulos aut eadem,
aut

aut eiusmodi responsuros. Quid igitur? Si operariis istis lucelli vilissimi incerta spe summus dulcescit labor, quid ne idem in nobis efficiat sempiternæ felicitatis expectatio certissima. Si apud illos tantum valet assuefactio, quid causæ est, cur non idem apud nos possit? Si illis sunt quibus incommoditates suas leniant, nobis certo sunt multo & plura & potiora.

C A P. IX.

*Libertatem summam, non in mundo,
sed in secessu.*

Quæ quidem (ne perturbate diutius ac sine ordine feratur oratio) in tribus potissimum mihi constate videntur, libertate, tranquillitate, ac voluptate. Ac libertatis (ut de hac primo loco differamus) natura cupientissimi sumus omnes, servitutem nemo non horret adeo ut plerique eius odio mortem sibi consciverint, libertatem vita iudicantes potiore, mortem servitute. Quare si adeo libertate delectantur homines,

ut emendam tanti falsam putent, nostrum vitæ institutum amplecti atque expetere debent, utpote quod & summam & veram habeat libertatem. At hic mihi imperitior aliquis dixerit. Si libertas (Cicet. definitore) est potestas vivendi ut velis, quam nobis sit libertas omnino non intelligo, quibus volucrum more cavea inclusis, nisi abbatis iussu tentare licet nihil, non edere, non loqui, non dormire, non vigilare, non ire, non redire, non vel hiscere. Hoc tunc tandem est liberos vivere? Non hercle magis, quam liberi sunt equi & asini, qui frenis ac stimulis, quocumque libitum est fessori circumaguntur. Sed istud facile solvitur. Nam nihil nobis quod non liceat libet, licet igitur quicquid libet. Verum de nostra libertate posterius. Interim sine te vicissim perconter, qua tandem fronte tu tibi libertatem vendicas, cui tot sunt domini, quot vix uno die pernumereres. Principio tibi secularibus (ut vocant) necessitatibus servandum est, quibus quisquis semel
 manus

manus dederit , ita illum irretire nexibus , tantis complecti catenis solent , ut quocunque vocarint sequendum sit. Quid si & uxorem habeas , imo habearis ? Est enim res reciproca coniugium. En tibi alteræ compe-des. Accessit molesta sane servitus , atque ex qua haud facile te expedias. Quid si etiã sceleratus sis ? per Deum immortalem , in quam duram servitutem te asseruisti , iam tibi quot vitia sunt , tot dominis parendum est & quidem teterrimis , improbissimis , sævissimis. Quis enim cum liberum censuerit , qui libidini suæ nihil temperare potis est , sed quidvis , etiam turpissima (ut semper) ac durissima (ut sæpe) imperanti obtemperat. Somnos poscunt oculi , libet dormire. At contra ne facias , vetat imperiosa admodum hera libido , iubet noctu insanire , cursitare , amicam invisere , in olenti fornice inter prosti-bulas noctem insomnem ducere. Illic scorto putidissimo inserviendum est , iubet , parendum : vetat , æque pa-rendum , eiicit abeundum : revocat

60 ERASMI ROTER. DE
redeundum. An non tibi ista servitus
& quidem maxime pudenda videtur?
Quæ vero homini cupido libertas?
Libet domi vivere, sic iussit inertia.
Num continuo licet? Si quidem istuc
sinet domina cupiditas. Siccine (in-
quit) agis ignave? Cessas? Non vi-
des quantum lucri facturus sis, si iam
merces in Angliam traieceris? Age
accingere, navigandum est, en tibi
venti secundi. Tu certe, ut heræ iussa
peragas, per totas hyemes terra ma-
rique cursitas, tempestatum, coniu-
iugis, natorum, vitæ postremo se-
curus. Hoccine est tandem liberum
vivere? Itidem de singulis vitiis, pro-
bandi ratio sumi potest. Verum iam-
dudum odiosam esse loquacitatem
meam sentio, ad cetera veniendū sed
si prius generatim docuerimus, qui
sceleratus sit liberum esse neminem.
Nunquamne turpitudinis tuæ pudet
pigetque? Et sæpenumero credo.
Quis enim usque adeo perditus est,
qui nunquam in se redeat, perspecta-
que fœditate sua vel supplicii metu
vel virtutis amore mutari cupiat? Ita
est

est, inquires, qui pugno aliquoties à perditis moribus recedere, sed iam abire parantem, nescio qua violentia, peccandi consuetudo remoratur, ac vel invitum ad pristina studia redegit. Recte vero narras. Quid? Sentisne igitur te captum esse miser? Tandemne intelligis, te servum esse vitiis? Ubi senserint te à se desciscere parantem iam fugam meditari, manus tibi iniiciunt, atque uti servum compedibus vinctum pistrino (ut ita dixerim) dedunt. I nunc demens, & libertatem tuam nobis iactita, cui seculo, cui coniugi, cui fortunæ, libidini, cupiditati, ambitioni, cui denique diabolo ipsi serviendum est, adeo ut iam eam Syro illo Terentiano merito dixeris (nisi quod ille fiste, tu ex animo) scire cupio quot mihi sint domini. Porro ut scite noster scripsit Hegius. Servire multis fortis est miserrimæ. Quid ego nunc tibi nostram libertatem commemorem? An non singularis libertatis videtur extra fortunæ (si qua est) ditio- nem vivere, eam neque acerbam me-
tuere,

tuere, neque optare secundam: ad-
versa non frangi, fausta nihilo fieri
insolentior? Audemus illi cum
Democrito mandare laqueum (ut
apud Iuvenalem est) mediumque un-
guem ostendere. Nihil illi in nos iuris
est. Rerum cupiditatem una cum re-
bus ipsis abieciimus, imo Deo sc̄ene-
ravimus. **Q**uid si vitam adimat? No-
bis quidem præter turpitudinem ni-
hil acerbum accidere posse persua-
sum est. Mors vero iis metuenda est,
qui turpiter vixere. Bonis certe non
modo non metuenda, verum etiam
optanda est, utpote quæ eos hinc in-
feliciorem vitam deducat, præterea
ferream illam, imo adamantinam se-
cularium negotiorum catenam abru-
pimus, ac molestissima sarcina levati
cælo ferentes animum, quicquid hu-
mi geritur nihil nostra interesse iu-
dicamus. **Q**uare quid potest esse li-
berius? Postremo durissimum illud
Pharaonis teterrimi iugum, Deo opi-
tulante, excussimus: improbissimis
Dominis vitiis dico, parere desivi-
mus, non ita quidem, ut nihil un-
quam

quam peccemus, quod haud scio an nemini mortalium in vita contigerit, sed ut miles is plurimum sibi laudis victorisque nomen, è certamine merito suo ferre potest, qui confertis cominus dextris naviter dimicans, non sine vulneribus quidem suis, sed tamen hostem aut capit, aut iugulat: contra vero victus iudicaretur, si etiam citra vulnera, & salva cute se capi, atque in servitutem abduci pateretur: ita nobis, si quando evenerit, quod, ut dixi, ab homine præstari fere nequit, quid nostra refert, si non nihil labamur, certe vincimus, certe libertatem, certe vitam tutamur. Quid quod ii qui in prælio fortiter egerint, resecto pectore etiã cicatrices suas ostentare solent, aut spiculis, ita ut forte excepta sunt in corpore relictis, in castra seu in urbem spectandi redire, id decorum maxime adbitrantes, si pro patriæ, suaque salute tuenda, quam maxima vulnera excepisse intelligantur? Præstat profecto se invicem, ac victorem in castra referri, quam incolumem (si quidem

64 ERASMI ROTER. DE
quidē id detur) quā hosti dedititium
vivere. Quisquis autem vitiis se dedi-
dit, hosti dedititijs vivit. At quali
hosti? Quo nemo sit turpior, nemo
immanior, nemo capitalior, qui no-
stræ mortis quam suæ vitæ sit avi-
dior. Et quid possit esse homini ma-
gis pudendum, aut quid hominis di-
gnitate indignius, quam diabolum
tam fœdum ferre dominum, eo con-
tempto cui & se & sua omnia debeat?
Præsertim cum huic servire summa
sit libertas, atque adeo sola. Quare
si quem servilis illius libertatis iam
tædium cœpit, huiusque liberrimæ
servitutis desiderium, hic hic quæ-
rendam noverit, Nam quum illi ser-
vire una sit libertas (ut diximus) id
autem ita ut in secessu nusquam licet
nusquam tanta libertas.

C A P. X.

*Solitarios duplici tranquillitate
gaudere.*

TRanquillitatem vero quis di-
gne commemorarit? Non hic
inquit-

inquietus ille mundi fragor obstre-
 pit, quid enim istic non plenum fre-
 mitu, plenum tumultus? Hic lachry-
 mat, ille ridet, hic queritur, ille liti-
 gat, hic salutatur, ille nunciat, alius
 vocatur, iterum, reditur, clamatur, dis-
 curritur, quocumque aspexeris, quo-
 quo te verteris, quietum nihil, nihil
 non clamosum offendes, ita ut in
 turbulentissimo aliquo freto versari
 possis videri. Et quando inter ista li-
 ceat animum componere? Quis in
 tam varia rerum facie possit secum
 constare, secum vivere? Quid in tur-
 bine isto divinus hominis animus
 possit se dignum, aut cogitare, aut
 agere? At quid fiat ut sponsum suum
 fores pectoris pulsantem sentiat, al-
 loquentisve vocem audiat anima
 iam facta perpetuo atque immodico
 fremitu surdastra. Profecto non in
 urbe, sed in monte, non in curia, sed
 in spelunca, non in petras conterente
 turbine, non in commotione, non
 denique in igne, sed in auræ tenuis
 levi sibilo Helias dominum, sensit
 adesse. Quod si sacras historias evol-
 vere

vere vacet, videre fuerit maxima quæque divinarum rerum miracula, non in turba gesta esse, sed in recessibus. Ubi enim Mosi arcanum illud rubi flamma innocua flagrantis portentum exhibitum legis? Num in Ægyptiis urbibus? Minime. Nam tum illinc tyranni metu profugerat, verum ad montem Dei penetrata prius vastissima atque altissima sylvæ. Neque fumantia tecta, sed deserta virentia incolentibus manna depluit. Ubi vero divina illa ferendæ legis pompa acta est, quum è densissima caligine fulminibus subinde celeri flamma emicantibus, mugiente tonitru cœlestes buccinæ horrendum interstreperent? Nempe in Synai montis vertice, vulgo præcul absistere iusso. Et olim prophetarum filios prophetas utique futuros rectorum odio. Iordanis ripas habitasse accepimus. Ioannes homine maior, utpote angelus domini vocatus, ubi quæso cœlestem ac purissimam vitam exegit? Ubi divina arcana edoctus est, ut dissimulatum homine Deum

CONTEMPTU MUNDI. 67

Deum digito monstrare non dubitaverit? Profecto non in patriis ædibus sed in eremo. Quid quod & dominum ipsum Iesum quasi turbarum fastidio secessus sæpenumero captasse videmus. In montibus quoties docuisse legitur. In desertis item, in littoribus quoque quoties quam admiranda gessisse, in curandis morbis, in corrigendis quum corporum, tam animorum vitiis, in exturbandis terribis spiritibus, in explendis convivis tam multis tam paucis epulis. Ieiunaturus ab hominum conspectibus desertis locis, abdidit sese. In monte gratissima illa visio tribus Apostolis exhibita est. Crepusculo eius noctis, qua capi se passus est, Christus orandi gratia in hortulos secessit. Ipse est qui nos quoque oraturos in cubiculi secretis abdi iubet. Denique extra mœnia (haud temerè certe sed consulto) occisus est, ita ut facile conicias illum fugitasse tumultus, odisse clamosa theatra, non amasse strepentina fora, non celebritate ac frequentia delectatum, sed solitudine

68 ERASMI ROTER. DE
litudine gavisum, amicam illi fuisse
tranquillitatem. Quid nunc huma-
na ac leviora commemorem? Pytha-
goram in Idæo antro multa arcana e-
doctum ferunt. Plato academiam
suam philosophiæ colendæ multo A-
thenis iudicavit commodiorē. Poë-
tæ ipsi, nescio quas rupes ac lucos si-
bi finxerunt, in quibus versarentur,
quoties eos divinus ille furor corri-
puisset, hoc significantes, eum qui
aliquod egregium ac venustum car-
men condere cupiat, à turba semo-
tum esse oportere. Postremo (ut ad
vulgus veniamus) videmus fabros
aurifices, pictores, cæterosque arti-
fices quorum opificium aliquid sin-
gularis habet industriæ, quum quid-
dam exactius atque accuratius effi-
cere cupiunt, aliquo fugere, ubi
strepitus hominum ac frequentia la-
borantes non inturbet. Ex quibus
omnibus liquido intelligi licet, tur-
bam arduum quippiam molientibus
vehementer officere, tranquillitatem
summis gerendis rebus esse oportu-
nam. Quid potest esse magis ar-
duum,

duum, ac serium eo negotio quod ad animæ salutem, ac beate vivendum spectet? Id igitur in mundo haud commode curaveris. Quis enim istic tranquillitati locus? At hic contra mi Iodoce omnia late silent, foris, intus: utrobique summa rebus pax est. Illam quidem gratissimus ipse loci recessus parit, hæc vero de optima atque integerrima mente proficiscitur. Ita autem alterius opem utraque poscit, ut si alterutram detraxeris, neutram reliquisse videaris. Nam & externa illa quies internam fovet, alit, tutatur: at illa vicissim, nisi hæc accesserit, molesta, ociosa, imo perniciosa fuerit. Eum enim qui acerbo atque turbato sit animo poeta solum esse prohibet. Quicquid agis, loca sola nocent, loca sola caveto. Quo fugis? in turba tutior esse potes. Nec præterire queo, tametsi iam prope-randum mihi sentio, percommode enim incidit, nobilem illam Cratetis philosophi exhortationem, qui ut forte adolescentulum quendam, ultro citroque commentem animad-
vertisset

70 ERASMI ROTER. DE
vertisset solum secum , nescio quid
fixius meditantem , rogabat quid il-
lic rerum ageret. Mecum ait ille lo-
quor. At cave, inquit Crates, ne cum
homine improbo loquaris. Et facete
& breviter uterque. Est igitur lau-
danda solitudo , sed in homine lau-
dato, contra sceleratis nihil pernicio-
sius. Tum enim acerba cogitant, tum
immanissima flagitia concipiunt, tum
& sibi & aliis sæva consilia tractant.
Quid tandem miseros ad acceleran-
dam sibi necem impelleret, nisi com-
moditate sua invitet solitudo? Quis
unquam aut venena bibit, aut laqueo
iugulum fregit, aut ense pectus defo-
dit, aut sese præcipitem dedit, nisi
solus? Quorsum igitur, inquis, lau-
das mihi tantopere solitudinem rem-
tam pestiferam? Hic mihi commo-
dius respondero, quam Cratetis mo-
do commemoratam sententiam. Tu
cum tecum vivis, cave cum homine
improbo vivas, iã nihil erit quod so-
litudinem metuas. Ita à turba, ut mul-
to amplius à vitiis recedas. Ita sileant
circum te loca, ut non fremant pe-
ctora.

Etora. Quanquam hoc verboso sermone non tibi Timonianam illam solitudinem commendare studui, volo enim te non ex universo hominum genere, ut fecit ille, sed è turba migrare. Verum de externa quiete satis. Iam de interna paucis agendum est quæ uti in mente est, ita non nisi à mente proficiscitur, sed bona, sed nullius sibi flagitii conscia. Tanta enim virtutis vis est, ut cuius in animo confederit, eum incredibili pace quadam tranquillet, ac leniat, omnique anxietate, horrore, metu, ac perturbatione liberet. Quæ res quanti sit, tum rectius intelliges, si inspicias quas angustias, quos tumultus sceleratus animus ferat. Nam qui fur, aut peculator, aut scortator, aut proditor, aut stuprator, aut adulter, alioqui flagitiosus sit, scelerum conscientia premente, in perpetua anxietate ac formidine versatur. Occursant dormienti, occursant vigilanti tanquam furix quædam horribiles illæ scelerum facies. Ad omnia pallefcit, exanimatur, metuit, quum omnia,

tum

72 ERASMI ROTER. DE
tum hæc in primis suspicionem, ser-
mones, infamiam, iudicium, suppli-
cium. Verum fac contemnere, aut
certe fallere hominũ conscientiam,
facitem Deum immortalem non ve-
reri, num quando fieri poterit ut
suam ipsius conscientiam effugiat?
Nihil profecto minus. Quoquo e-
nim rerum se verterit, quocun-
que locorum profugerit, dira illa pecto-
ris tormenta non deserunt fugien-
tem, imminet, agitant, territant,
non epulas, non lucem, non vitam
sunt esse iucundam, ipsam postre-
mo quietem inquietam efficiunt.
Hinc plerũque corporis macies,
hinc vultus truculentia, hinc oculo-
rum fœditas, hinc cuiusvis rei me-
tus, quo ipsi sese prodere solent.
Quo pulchre & iuste ab æquissimo
rerum iudice cõparatum est, ne nulli
omnino impune nocentem esse li-
ceat. Nam maleficia fœda quædam
suspicio continuo consequi solet.
Primum ea abunde nocentem ulcif-
citur. Deinde sermones atque infam-
ia quæ profecto tantum malum à
plerisque

plerisque iudicata sunt, ut è vita migrare, quam his obnoxii vivere mauerint. Verum multi eo malitiæ evasere, ut ista facile contemnant quine esto iuxta vulgi sermonē quantum eis malitiæ, tantum sit & fortunæ, ut ipsis neque postulator quisquam, neque iudex, ex hibeat negotium, erit tamen, erit aliquando qui inexorabili severitate supplicium sumat. At ista procul absunt inquiunt, quasi vere certi sint vel unam se horulam victuros. Verum ut hoc eis concedamus, certe iam nunc præsens intra ipsos supplicium est maleficiorum conscientia, quæ tam acerba est, ut nullum facinus, tantam adferre voluptatem possit ut his cruciatibus emenda sit. Quis enim unquam satis æstimaverit, quam diris sit ille peccatoris motus, quum seditionem quadam acerrima ipse à sese dissidet animus ac quibusdam partibus suis aliis alio nitentibus concutitur, discerpitur, discinditur accusante memoria, iudicante ratione, puniente conscien-

D

tia,

74 ERASMI ROTER. DE
tia, alio ratione, alio natura, alio
vocante peccati libidine. Unde per-
petui stimuli, perpetuæ rixæ, bellum
perpetuum. Quapropter non absurde
ecclesiastici quidam sensisse iudican-
di sunt, qui conscientia remorsum,
qui malos ad inferos cunctes conse-
quitur, eorum suppliciorum quæ il-
lic inveniunt non minimam partem
iudicaverunt. Iuvenal. igitur præ-
clare illa ut omnia. Quir tamen
hos tu

*Evasisse putes, quos divi conscia facti.
Mens habet attonitos & surdo verberare
cadit*

*Occultum quatiens animo tortore fla-
gellum?*

*Pœna autem vehemens, & multo se-
vior illis,*

*Quis & Ceticus gravis invenit &
Rhadamanthus.*

*Nocte dieque suum gestare in pectore te-
stem.*

Et post pauca.

*Cado si conata peregit
Perpetua anxietas, nec mensa tempore
cessat* *Fau-*

Faucibus (ut morbo) siccis interque molares

Difficili crescente cibo. Et cætera item verissime atque pulcherrime. Possent eadem hæc ut ratione atque auctoritate probatî sunt, ita mille doceri exemplis: at nos (ne singula prosequamur) tribus contenti erimus, quorum primum ex fabulis, alterum ex Romanis historiis, postremum ex sacris literis petemus. Quid enim aliud sibi vult quod Orestes simul atque matrem trucidasset, ab ultricibus diris (quas vulgarius furias appellant) correptus fingitur, itaque ab his exagitatus, ut quocumque fugisset, eas adversas sibi que faces intentantes offenderet, quam eum qui aliquod flagitium admiserit, ita conscientiaæ stimulis torqueri agitarique ut phrenesi quadam laborare videri possit? Multa quidem scite à poetis excogitata sunt, at hoc mea sententia nihil aptius. Quare me huius fabulæ commemoratæ nondum poenitet. Et quid Lucii Syllæ exemplo

76 ERASMI ROTER. DE
evidentius? Fuit huic viro ut legimus, inexpleta crudelitas, ita ut miserabile dictu sit, quot aut proscripserit, aut cædi iusserit, cæteris item sceleribus non segnius ornatus. Verum de hoc tyranno (quod nemo alius poterat) ipsa hominis malitia supplicium sumpsit. Maleficiorum enim suorum conscientia ita excruciatuſ est, ut nullo ingenio, nulla medicorum ope somnum amissum revocare potuerit, tandemque morbo fœdissimo (quem pedicularem vocant) perierit. Restat Chain ille, antiquissimum quidem, at ea re nihilo obscurius huius rei exemplum. Is fratrem invidia permotus trucidasse legitur, neque id impune. Continuo supplicium consecutum est, varium quidem, at nullum inclementius, nullum capitalius, quam conscientia. Ea in sceleris auctorem multo severius quam conditor ipse animadvertit. Obiurgabat ille, imo potius expostulabat, ut pœnitentiam simul & confessionem eliceret: at miser ille
maius

maius peccatum suum existimabat, quam cui ignosceretur. Vitam illi donarat Deus, at ipse se vita iudicabat indignum. Quam dirum carnificem in illius pectore sævisse credimus. Quid illi dulce in vita accidere potuisse putes, qui sibi ipse infensus, sui desperans, sibiipsi molestus vitam credebat acerbam, in conspectus hominum prodire verebatur, quippe qui omnes sibi tales fingeret, qualis ipse sibi erat. Vides Iodoce mi quæ tormenta, quas labes, quos stimulos, quos tumultus, quos æstus sceleratus animus ferat? Nunc tute collige, quam plena ocii, pacis, voluptatis res sit nihil conscire sibi, nulla pallefcere culpa. Quid est quod peccatus ita præparatum atque compositum permovere possit? Quid est, quod iure metuat? Num homines? Verum non terretur inimico homine qui amico nititur Deo. Num calamitates? At eas etiam lucri loco deputat. An vero mortem quam etiam ultro optat? Postremo an Deum ipsum?

Ne ipsum quidem, utpote cui se & charum, & curæ esse confidit. Quid hac re potest cogitari pacatius, quid securius, quid felicius? Sentiri utcunque Iodoce potest, narrari plane nequit. Num ista tibi levis videtur causa, quæ ad nos advoles? At forte ipsum ad quod te advoco iam isthic beatus habes. Sic equidem confido. Sed eo magis tibi isthic evolandum censeo. Habebis enim hic & multo cumulatius & longe tutius. Quid tibi adeo liberum est inter latrones charum portare thesaurum? Hic si quid habes augebitur, isthic æternus metus est ne amittas. Hic interna illa pax maxima, externa nisi hic nusquam. Isthic hæc nulla, illa si qua est, & rara est, & parum tuta, propterea quod cœnobia, ex malis bonos, ex bonis meliores efficiant, mundus contra, ex bonis sceleratos, ex sceleratis sceleratiores reddere consuevit.

CAP. XI.

De Voluptate vitæ solitaria.

VERUM de tranquillitate paucioribus quidem, quam res postularit, pluribus tamen quam institueram egisse video, nunc de voluptate (quod unum restat) quam brevissime poterimus, exponemus. Ea profecto una est, quæ omnes homines tam sibi pertinaciter deditos habet, ut ab ea nullis malis deterreri, nulla ratione avelli possint. Et illud fortasse non absurde Epicurus, errare quidem mortales in iudicandis voluptatibus, omnes tamen uno animo aliis quidem atque aliis modis eas expectere. Proinde seculares (quos vocant) ea vel maxime causa nostræque vitæ institutum fugere atque odisse solent, quod triste purent esse, horridum, inhumanum, atque alienum ab omni voluptate. At nos (ne eos iste deterreat error) longe secus esse demonstrabimus, tantumque abesse, ut vita nostra voluptate vacet, ut

80 ERASMI ROTER. DE
ausim omnes Sardanapalos ad eam
tanquam quendam deliciarum para-
disum invitare. In monasteriis volu-
ptas inquis? Delphinum sylvis appin-
gis, fluctibus aprum. Imo vero mi
Iodoce tota vitæ nostræ ratio Epicu-
rea est. Quid istuc inquis? Audies.
Negat Epicurus eas admittendas esse
voluptates, quas maiores molestiæ
consequantur. Et nos quidem non
scortamur, non adulteramur, non A-
fotorum more nos ingurgitamus: so-
brii orientem, sobrii occidentem so-
lem videmus, quorum utrumque vi-
disse illos negant. Hæc enim omnia
nunquam ita se habent, quin plus ad-
ferant molestiæ quam oblectamenti.
Sed neque ditari, neque clari aliquo
magistratu effici aut possumus aut
cupimus. Ne in his quidem ab Epi-
curi magisterio desciscimus. Nam
cum parum habeant voluptatis, mo-
lestiæ plurimum: sapimus, qui exi-
guum commodum maximo incom-
modo mercari nolimus. Præterea
docet nonnunquam adeundos esse
dolores,

CONTUMPTU MUNDI. 81
dolores , maiorum dolorum effu-
giendorum gratia : sæpe omittendas
esse voluptates , ut maiores assequa-
mur. Quid nos? Vigilias , ieiunia ,
solitudinem , silentium , cæteraque
eius generis perferrimus , ne maiores
dolores ferendi nobis sint. Non po-
tamus uncti , non choreas ducimus ,
non cursitamus quocunque fert libi-
do , non cæteris ineptiis indulgemus ,
at utinam videas , quanto cum fœno-
re istis careamus. Tu nos voluptatem
amisisse credēbas ? commutavimus
non amisimus , atque ita quidem ut
pro paucis ac parvis plurimas ac ma-
ximas receperimus. Iam dudum ni-
tidos istos ac molliculos arrectis esse
auribus arbitror , ut qui me novum a-
liquod parandæ voluptatis artificium
docere sperent. Docebo equidem .
Sed eos interim à fœdissimis istis ille-
cebris , quæ nobis cum pecudibus
communes sunt , animum transferre
volo. Pecudes esse desinant , intelli-
gantque , in homine sublimius quid-
dam esse ac divinius , quo potius

quam ad corpus delectatio referenda sit. Nam pecora cum in illis sit nihil corpore præstantius, suam quandam felicitatem ventris ac inguinis repletionem non iniuria metiuntur. At hominis dignior conditio est, quam ut non aliis rebus, ac bruta natum se existimet. Constat enim ille non corpore modo, verumetiam anima. Corpore quidem excepta figura, nihil à brutis absumus, anima vero non parum ad divinam illam atque æternam naturam accedimus. Corpus terrestre, brutum, tardum, mortale, morbidum, caducum, iners, ignobile. Anima contra cœlestis, subtilis, divina, immortalis, perpetua, lucida, generosa. Et quis sic cæcus est, qui non videat, ne conferendum quidem esse cum anima corpus? Quantum igitur à dignitate animæ abest corpus, tanto animi voluptas corporis præstat illecebris. Illa enim uti anima, vera, perpetua, fastidii nescia, sincera, honesta, divina, salutaris. Hæ contra falsæ, labiles, fastidii

stidii plenæ, plus aloes quam mellis habentes, fœdæ, mortiferæ. Fieri autem nequit, ut idem & corporis & animi voluptate gaudeat. Alterutra carendum est. Quid hic consultus consuleret Epicurus? Nempe ut obscœnas illas corporis illecebras amoveamus, ne impedimento sint, quo minus præstantiores & dulciores animi voluptates assequamur. Atque hoc quidem (ut dixi) est voluptates non amisisse, sed fœnerasse. Sed iam dudum audire te velle suspicor, quibus hic animi pascamur voluptatibus. Primum eo horribili sordidæ conscientiæ cruciatu vacare Epicuro auctore (ne ab eo recedamus) voluptas est vel maxima. Nam illi non parum multum est, quod gaudeat, cui nihil est quod doleat. Deinde cœlestium atque immortalium deliciarum contemplatio, in quas nos venturos Deo volente speramus, an non voluptaria res est? Quis est tam stupido pectore, qui ubi huius vitæ saturo cœlestis felicitas in mentem

84 . ERASMI ROTER. DE
venerit, non vel lachrymet præ gau-
dio, cuius animus sic mœrore deie-
ctus atque humi depressus est, qui
cogitata illa vita non erigatur, non
exhilaretur, non ex hoc corpusculo
evolare gestiat? Quid si etiam gusta-
ta? Quanquam hæc nondum sapiunt,
quibus adhuc mundus sapit, sacris a-
nimis nihil exploratius. Nam quam-
vis vitæ illius iucunditas futuro ævo
servata prius percipi nequeant, quam
animus ex hoc teterrimo carcere e-
mergens eo revolvat unde profectus
est, eius tamen odore quodam sen-
siveque piæ mentes afflari mihi viden-
tur, & quasi cœlestium imbrium
rore quodam tingi, ac de illa nun-
quam defectura luce nescio quid sub-
lustre aspicere. Quæ res, quid habeat
voluptatis, ei cui comperta non sit
ne persuaderi quidem potest, exper-
tis non æstimari nedum narrari. Quã-
quam autem harum deliciarum rara
(ut inquit Bernardus) hora & brè-
vis soleat esse mora, tantæ certe sunt
ut si quicquid hic mundus usquam
habet

habet voluptatis in unum conflatur, præ his vile quiddam fastidiendumque videatur. Quod si bene gestorum nulla alia essent speranda præmia (quod multo secus est) certe hac una mercede quosvis perferre labores nunquam me pigeret, dignasque iudicarem, quarum potiundarum gratia cæteras illecebras omnes non solum contemnerem, verum etiam bellum eis indicerem. Age igitur quanti futuram arbitramur illorum gaudiorum copiam, quando sic odor tenuissimus delectat, sic recreat, sic afficit? Quam voluptarium erit, divino illo lumine (quod nisi purgatissimis oculis videri nequit) perlustrari, ita ut ipsi quoque toti pelleceamus, quum tantum adferat voluptatis nebulam (ut ita dixerim) sublucidam idque raptim suspicere? Hæc meditari, res est voluptatis plenissima. Præterea dulcedo illa, qua spiritus ille paraclæticus, id est, consolator candidissima pectora quoties secretius illabitur afficit, quoties in
 thala-

thalamo castissimo sponſam ſui amore languidam ſponſus amplectitur, ac querulam, ut ſunt omnes qui miſere amant, blandiſſima quadam ac amica familiaritate conſolatur, dulcedo inquam illa quid à me commemoretur? Narrent qui norint. Norunt autem & quidem feliciter quibus licuit experiri, ego ad has admitti delicias nondum meritus ſum, aut ſi quid tenuiter libavi, malo de aliis, quam de meipſo dicere. Et hoc certius, illud tamen moleſtius. Eos igitur perſæpe cum lachrymis fatentes audivi, iſtas ſæculi voluptates, quam vanis hominibus vitio palati ſapiunt, ita ſibi videri inſipidas, ut non ſolum à rebus ipſis animus, verum etiam à commemoratione aures abhorreant. Nimirum ſorduerunt glandes, ubi Cereris uſus reſertus eſt: ſtupidire ceperunt falſas delicias, ubi veras geſtarunt. At heu plerique mundi cultores ex illo agreſti & ſtolido hominum genere, porciniſ iſtis pabulis ita fauces habent imbutas, ut eis præter ſuas

suas glandes sapiat nihil, nec plane intelligunt, quæ possit esse vitæ iucunditas, aut cur in vita morandum sit, sublati glandibus, id est ventris ac faucium voluptate. Proinde quoties fit ut nos videant in his laboribus (ut ipsi æstimant) in quibus se vivere quidem posse credunt, hilariores aut etiam corpore habitiores vivere quam ipsi inter suas epulas vivant, admirari maximopere solent, nec intelligere possunt, posteaquam carnis delectamenta reiecimus, qua ex re ullam præterea voluptatē capere possimus. Vident adolescentulos reneros, puellas item delicatas, vident annos, vident formam, qua indulgentia paulo ante educati sunt meminerunt, altera ex parte si quid hæc vita asperum, si quid triste habet collocant, solitudinem, laborem, vigilias, inedias, & id genus cætera. Vident non modo liberum eis esse ab hoc vitæ genere recedere, verum etiam admirabili quadam parentum atque amicorum improbitate suaderi, moneri,

moneri, rogari, impelli, illos contra multo pertinacius obsistere, matrem lachrymantem ficcis consolari oculis, sororem colla stringentem contemnere, à charissimis sodalibus, à quibus nuper unum diem abesse durum erat, nunc omni vita tam facile avelli, denique tanta hilaritate supremum valedicere, tantà alacritate suprema dividere oscula, ut nemo vel alienus inter hæc lachrymas tenere possit. Libet hic meminisse (quæso ne molestum sit) lachrymabilis illius cœnæ, quæ Margaretæ virgini optimæ, mihi sororis loco semper dilectæ cum parentibus suis fuit suprema. Aderam ipse, & mecum una plurimi, quos filia eo convenire dederat operam, ut nobis advocatis patrem exoraret, quod iam sex annos frustra oraverat, ut monacham fieri sineret. Matris enim iam expugnaverat animum, neque enim alterius difficultas ullo vitio accidit. Sunt enim utrique ut loco, ut specie apud suos facile primi, ita ea virtute, ut (quod

ut (quod felicitati rarum est) nemo non amet, non prædicet. Verum ita in liberos propensi, ut tanquam adamant sic ament. Cœpimus itaque urgere primis animum. Quid multa? ille partim pudore, partim filiae commiseratione, partim nostram improbitate victus annuit. Tum vero vidisses miserabile subito oriri spectaculum. Pater filiam complexus ita inter oscula lachrymati cœpit, ac si continuo in sepulchrũ ponenda fuisset. Mater exanimata dolore collabatur. Frater adolescens, qui illi erat unicus, ac germana natu grandior, alter ætatis, alter sexus imbecillitate, eiulatus addentes lachrymis, sororem communem utrique amplexi, per has inquirunt lachrymas, per, si quid potest, fraternã ac sororiã pietatẽ oramus, ne nos deseras miseros, ne una utrosque perdas. Cæteri amici alii flere taciti, alii precari, alii suadere, alii increpitare at siccis genis nemo omnium. Nos porro qui filiae veneramus advocati cum omnium tum
patris

90 ERASMI ROTER. DE
patris lamentis ac lachrymis permoti, quæ illi viro gravissimo ut puero cadebant ex oculis, & ipsi lachrymari cœpimus, id quod cum nostro dedecore dicimus. Iam prope pœnitebat tantas turbas concitasse. Quid inter hæc ageret virguncula, sexu, ætate, natura mollis, educatione delicata? Paulus ipse valedicturus, fratrum lachrymis se & si non permotum, at motum certe significat. Quid inquit facitis fientes, & conturbantes cor meum? Verum hæc (tametsi insigni in parentes esset pietate) oculis siccis, vultu sereno patri blandiens negat esse causam cur se excruciet, iustius gaudendum esse, ut qui gnatam non amissurus, sed habiturus sit, quæ pro se Deum oret. Matris item ægrotum animum ac cæterorum osculis, precibus, monitis, lenire sedulo studet. Frustra, nam perpetuum hoc convivium usque in seram noctem singultibus, lachrymis, questibus productum est, una hilariter Margarita. Hæc itaque quoties vident

vident (nam fit nonnunquam ut videant) ii qui, ut dixi, fere non nisi palato sapiunt, conlachrymant sæpe etiam ipsi, admirantur robur animorum iuvenilium, atque iam suæ molliciei suppudet. Verum quid suspicantur? Nunc censes eos annos, eos vultus, ea corpora, eos animos tam facile posse abduci, imo tam aversari seculi voluptates, nisi repperissent iã potiores? Num ad eos labores tanta magnanimitate contenderent, nã dulces experti essent? Sic est mi Idoce, sic plane est, dulce est expertis, quod etiam acerbum ac durum inexpertis viderur. Verum quando hoc istis persuaseris? Vident enim, ut ait Bernardus, cruces nostras, unctiones non vident. Cupio equidem illis mentem meliorem dari, nisi tamen ipsi grato errore libenter insaniunt, quemadmodum Argivus ille apud Flaccum. At tibi, (quando ab eo non multum absumus) plane persuadere volumus. O si optando assequi liceret, ut sicut sub aspectus tuos, hæ venturæ sunt
 lite-

literæ, ita in animum tuum animi nostri transfundantur affectus, id est, ut tu sic afficiare legens quomodo ego scribens afficior. Iam hic epistolæ finem ponerem nec in persuadendo plus sermonis terendum esse iudicarem. Ad id quando frustra fortassis optamus, & ad persuadendum nostram non valet auctoritas, unum in medium adducam Hieronymum, quem & vita gravem, & eruditio fecit insignem. Dic quæso virorum sanctissime, quid tu in ista horrenti solitudine, immodica confectus inedia, vigiliis prope perpetuis maceratus, tantis laboribus attritus nullamne habes vitæ iucunditatem? O quoties inquit, in eremo constitutus in vasta illa solitudine, quæ exusta solis ardoribus horridum monachis præstat habitaculum, putavi me Romanis interesse delitiis. Et ut mihi testis est dominus, post multas lachrymas, post cælo oculos hærentes, nonnunquam mihi videbar interesse agminibus angelorum, & lætus gaudensque
canta-

CONTEMPTU MUNDI. 93

cantabam. Post te in odorē unguentorum tuorum curremus. Audisti Iodoco confitentem ? liceret quidem & alios citare testes, verum aut huic aut nemini credemus. Atque hæc quidem voluptas omnibus piis communis est. Est tamen præterea quædam viris eruditis peculiaris, qua fruuntur, quoties aut probatissimorum auctorum scripta legunt, aut ipsi legenda scribunt, aut lecta animo volunt. Hoc voluptatis genus tanta habet varietatem, tantam copiam, ut nullus omnino fastidio possit esse locus. Quid enim? Si quid ex ipsis fontibus libet, utriusque testamenti volumina petuntur. Si veritas per se honesta eloquentiæ nitore honestior facta delectat, ad Hieronymum, Augustinum, Ambrosium, Cyprianum atque eiusmodi curritur. Si paulo fastidientior Christianum Ciceronem audiendi libido est, Lactant. Firmianus in sinum ponitur. Sin neglectior apparatus ac sobria cœna delectat, Thomæ Alberti ac similium libri sumuntur.

94 ERASMI ROTER. DE
muntur in manibus. Quod si à veteribus illis amicis abesse perpetuo nequis ; licebit quidem & istos interdum revifere ; ubi ocium erit , at ita ut rivalem te non convictorem exhibeas. Est enim apud istos mulier illa barbara , sed vultu honestissimo , quam tu raptam ubi capillos unguesque fecueris , ex scorto tibi legitimam coniugem facies. Habes igitur arcana ac multa sacrae scripturae volumina , habes monumenta prophetarum , apostolorum , interpretum , doctorum , habes philosophorum ac poetarum scripta , non ei fugienda , qui novit in aconita salubres herbas legere. Quid ? Inter hæc summo ocio , summa libertate , vacuum curis versari an non id est deliciarum paradifum incolere ? Quis in tanta varietate fastidio locus ? Quid hic non voluptatis plenum ? Quam læto grammine campi virent , quam blanda florum varietate picta nitent gramina , hinc rofis formose rubentibus , hinc niveis liliis placide candentibus ,
hin

CONTEMPTU MUNDI. 95

hinc purpureis violis arridentibus,
hinc fulvis thymis suave spirantibus,
nec desunt formosa nemora comis
luxuriantibus umbram gratissimam
textentia, qua meridianos æstus de-
fendamus. Adde arborum genus in-
numerum, fructuum ferax sapore
dulcium, atque (quod pluris est) sa-
lubrium. Has iuxta liquidissimus il-
le amnis dulci murmure labitur irri-
gans omnia, ille inquam amnis pro-
fundissimus, quem superari non pos-
se demiratur propheta. In his amœ-
nissimis pomariis spaciari, errare, at-
que (ut ita dicam) lascivire quoties
libet licet. Quid tale vestræ habent
choreæ? quid popinæ, quid balnea?
Ad hæc te Iodoce ut hominem & e-
ruditum & studiosum voco. Ad hæc
te ut amicissimum invito. An quic-
quam postea est, quod te istic remo-
rari, aut hinc deterrere possit? Ha-
bes quam mortiferæ quam etiam a-
cerbæ sint mundi illecebræ, quæ (ut
ait Seneca) ad hoc nos amplexantur,
ut strangulent. Opes item quam nihil
habeant

96 ERASMI ROTER. DE
habeant boni, nihil solidi audisti. De
honoribus in quas calamitates homi-
nem præcipitent satis (ut arbitror)
demonstratum est. Præterea de mor-
tis inexorabili necessitate adiectum
est. Postremo ista vita quam plena
discriminis, quibus sit ærumnis ob-
noxia commemoravimus. In nunc &
contare utrum in istis malis hæerere,
an ab istis evolare malis. Contra hæc
nihilominus, qua libertate, qua tran-
quillitate, qua voluptate, qua spe hic
vivarur accepisti, & nondum etiam
advolas? Adhuc hæres, adhuc te-
cum deliberas, adhuc cunctaris Ae-
gypto suas carniū ollas relinquere,
ut manna te pascat eremus? At du-
rum est inquis à charissimorum con-
suetudine distrahi, amicorum per-
vincere affectus. Eia Iodoce durum
vocas, vide ne tu mollis potius sis.
Cave ne pueri ac puellæ, quibus ista
res minime dura visa est, his tibi ver-
bis insultent. Tu negas te posse, quod
nos potuimus. Et quo tibi barba,
quo viri nomen, quo anni, quo eru-
ditio?

ditio? Tu vero tibi persuadeiis amicis nihil esse inimicius, qui salutem tuam aut impedire, aut remorari moliantur. Qui si errore peccant, aut amore insanunt, num tu cupis una cum eis insanire? Si consulto, atque prudentes officiant, qui amici iudicandi sunt, cum tibi non optime cupiant? Sed in carne inquis angelum agere, humanis maius est viribus. Postremo non licere hominem suo more vivere, sed omnia ex aliena sententia, vel potius libidine agere, dictu est quam factu proclivius. Istud quidem non abnuo, neque enim me latet militiam esse vitam hominis super terram. Sed si quid negotii est, id omne propemodum in ipso tentandæ rei aggressu consistit, quem si strenue perumperis, evasisti. Iam olim vulgo dicunt. Is medium opus confecit qui recte cœpit. At hic certe, cœpisse, prope admodum perfecisse est. Sed primi te terrent aditus. Habeo quo istam tibi trepidationem eximam. Aegre ab seculi voluptati-

E

bus

98 ERASMI ROTER. DE
bus avelleris, æternas delicias cogi-
ta. Nostrum institutum triste ac du-
rum videtur, perpetuos cruciatus a-
spice. Nihil te cruciabit quo perpe-
tuos effugias cruciatus, nihil volu-
ptarium erit, quo cœlestes volupta-
tes amittas. Postremo nihil erit ar-
duum quod sibi vehementer impera-
rit animus, nihil desperandum quod
opitulante Christo moliaris.

C A P. XII.

IAm dudum video te componere
sarcinas, induere talaria, quo mox
ad nos accurras. Verum ne nimium
calidum hoc sit, paucis etiam mihi
præmonendus es, ne tibi veniat usu,
quod hodie multis videmus accide-
re, quos ideo pœniter suscepti insti-
tuti nostri, quod in hunc veluti pu-
teum, unde reditus non est, non de-
scendunt, sed præcipitant sese. Ad
Christi professionem nemo cogitur,
sed ab hoc nunquam resiliendum, si-
ne quo nulla omnino salutis spes. Cæ-
terum

terum in reliquis vitæ institutis, quæ pro tempore reperiunt homines, quando tanta est corporum atque animorum varietas, tanta rerum humanarum omnium mutatio, fortassis non expedit quenquam sic astringi, ut referre pedem non liceat, modo quod mutatur magis faciat ad illius qui mutat salutem. At quando aliter visum est his, quorum arbitrio gubernatur mundus, hoc circumspicius est aggrendendum negocium, quod semel aggresso liberum non sit mutare quod instituit. Olim monasteria nihil aliud erant, quam secessus quidam bonorum virorum, qui vel tædio voluptatum ac vitiorum, quibus id temporis hoc magis erat contaminata vita mortalium, quod adhuc promiscue viverent ethnici cum Christianis, vel offensi sævitia persecutionum, relictis urbibus, in invios montes se subducebant, evangelicam quandam vitam meditantes. Cultu vili, victu tenui, quem facile quævis terra suppeditabat, quibus

100 ERASMI ROTER. DE
bus omne tempus aut sacris hymnis,
aut sanctæ lectioni aut cœlestibus
colloquiis, aut piis precibus, aut cha-
ritatis officiis, quibus ægroti aut ho-
spites refocillabantur innoxios ope-
ris, quibus egentes sublevabantur
dabatur. Nec aliud tum erat mona-
chus, quam pure Christianus. Nec
aliud monasterium, quam grex ul-
tro conspirans in purissimam Christi
doctrinam. Aberat imperium, ultro
prævolabant omnes, & freno magis
erat opus quam calcaribus. Extre-
mum illis supplicium erat, amica
fraternaue correptio. Nunc plera-
que monasteria mediis mundi visce-
bus admixta sunt, nec aliter extra
mundum sunt quam renes extra cor-
pus animantis. In quibus adeo non
viget disciplina religionis, ut nihil a-
liud sint quam scholæ impietatis qui-
bus ne liceat quidem esse puros & in-
tegrus. Quibus titulus cultusque re-
ligionis, nihil aliud præstat, quam
ut impunitus liceat quicquid libet.
Et quarum prudentiæ mundus non
credebat

C O N T E M P T U M U N D I. IOI
credebat suas culinas, his creditur,
imo perditur ecclesiæ negocium. Est
autem & inter ea, in quibus viget re-
ligionis disciplina, nonnihil discrimi-
nis. Aliud vitæ institutum aliis
atque aliis magis congruit. Prius igitur
reipsum explores oportet, ut tibi
notus, iudicio deligas vitæ rationem
non ignotam, & iuxta Pauli doctri-
nam omnia probes, quod bonum est
tibi teneas. Bona pars hominum, non
ob aliud suscipit religionis professio-
nem quam ut vivat commodius, ven-
tri suo consulens, non animo. Itaque
quos in mundo frugalitatem & indu-
striam docebat inopia rei familiaris,
ii in monasteriis ocio luxuique indul-
gent. Quique in mundo tenues erant
& humiles, in paupertates professione
ne sarraparum ac regum luxum stre-
pitumque imitantur. Et quibus unica
uxore contentis ferenda fuerant in-
commoda matrimonii, nunc gratis
ac licenter volutantur per omnia stu-
pri genera. Quosque prius legum pu-
blicarum ac magistratum metus co-

hercebat à flagitiis, hoc præstat cuculla titulusque religionis, ut exempti à ditione episcopi ac magistratum peccent licentius. Ita ficta paupertatis professione paupertatem effugiunt, ficta castitatis professione libidini suæ consulunt, ficta obedientiæ professione perficiunt, ne cui cogantur obedire. Denique sunt quos casus aliquis coniecit in hoc vitæ genus, alium quia puella vehementer ambita potiri non contigerit, alium quia in tempestate, morbo, aliove periculo metu percussus, tale quippiam voverit. Nonnullos sodalis ante charus pertrahit ad vitæ consortium. Quidam improbis hortatibus, veluti bubali naribus pertrahuntur in foveam, Quidam etiam huc protruduntur à parentibus impiis, aut tutoribus, quo se sumptu curaque levent, ii potissimum insidiantur ætati simplicis, cuique facile imponitur. Ego vero in totum dissuaserim, ne rudis ætas involvatur instituto unde non possit explicari. Mature oportet esse
Chri-

Christianum , sero monachum, quanquam abunde monachus est quisquis pure Christianus est. Neque pauci sunt , quos superstitio, aut etiam stultitia deducit in monasterium ignaros quibus in rebus sita sit vera religio, ac pulchre sibi monachi videntur, si cingulum aut cucullam gesserint. Hos si conspicias sceleratioris esse in professione religionis, quam fuerint in vita priore, mirum videri non debet. Itaque tu mi Iodocce simul ac cognoris quid sit vera religio, ubi tuum ingenium, corpus & animum exploraris, ubi genus vitæ dispexeris tuis rebus accommodur, ubi nactus fueris sodalirium, quod unanimiter conspirarit in Christu, eo te conferas, sed domi relictis omnibus huius mundi cupiditatibus. Alioqui frustra mundum reliques, si mundum tecum in ipsum attuleris monasterium, nihil omnino tamen efferas Aegyptiarum deliciarum, si properas ad terram lacte ac melle manantem. Multi se credunt Stoicos

104 ERASMI ROTER. DE
nios ac Paulos esse, qui non scortan-
tur, non saltant, non inebriantur,
cum tori madeant intus, odio, livo-
re, cum scateant obtreccatione ac vi-
rulentia linguæ, cum omni fastu tur-
geant, cum morosi sint & intractabi-
les, cum sui sint amantes, cum sui
compendii gratia palam adulentur
principibus, scientesque ac prudentes
sinant Christi gloriam obliterari quo
sua gloriæ consulant. Infame crimen
est incestus quanquam isti nec ab his
absunt vitiis, sed hæc adulatio supe-
rat sexcentos incestus, & huius per-
niciis latissime parer in universum
genus mortalium. Iam fortasse mihi
dices, tibi displicere monasteria o-
mnia, nec usquam reperiri apud hos
ingem qui synceris animis conspira-
runt Christum, Proinde tu sic mun-
dum fac relinquant, ut innocentissi-
mis quibusque te adiungas, & in mo-
nasterio te esse puta ubicunque ver-
saberis inter eos qui veritatem, qui
pudicitiam, qui sobrietatem, qui mo-
destiam amant, qui crepant, qui mo-
ribus

CONTAMPTU MUNDI. 105
ribus exprimunt. Nec imagineris tibi quicquam in votis deesse, si votum quod Christo professus es in baptismo præstiteris. Neque desideres Carmelitanum, aut Dominicalē cucullum, si candidam vestem in baptismo traditam conservaris incontaminatam. Neque tibi displiceas si non sis de grege Dominicalium aut Carmelitarum, modo sis de grege vere Christianorum. Bene vale nepos optime.

F I N I S.

